

„Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel”
alternatív program alapján

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

Tartalomjegyzék

1. Az óvoda adatai.....	5
2. Az óvodai nevelés pedagógiai alapelvei.....	5
2.1 Alapvető célok:.....	8
2.2 Általános nevelési feladataink	8
3. A program rendszerábrája	10
4. A nevelés keretei	11
4.1 Egészséges életmód alakítása.....	11
4.1.1 <i>A gyermekek gondozása, testi szükségletük, mozgásigényük kielégítése, testi fejlődésük elősegítése</i>	11
4.1.2 <i>A gyermekek egészségének védelme, óvása, megőrzése, betegség megelőzése, és az edzettség biztosítása, környezettudatos magatartás megalapozása</i>	13
4.1.3 <i>A gyermekek fejlődéséhez szükséges esztétikus, egészséges biztonságos környezet megteremtése</i>	14
4.2 Érzelmi, erkölcsi, szociális nevelés, társas kapcsolatok, közösségi nevelés.....	16
4.2.1 <i>Érzelmi biztonságot nyújtó, állandó értékrendű, szeretetteljes, derűs, légkör megteremtése a befogadástól az óvodáskor végéig</i>	16
4.2.2 <i>A gyermek-gyermek, a felnőtt-gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása, formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében</i>	17
4.2.3 <i>A közösségi élet normáit kifejező szokások megalapozása, a fejlettebb közösségi magatartás kialakítása</i>	19
4.2.4 <i>Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni bánásmódja, differenciált nevelése</i>	19
4.3. Anyanyelvi és értelmi fejlesztés, nevelés	21
4.3.1. <i>Mintaértékű anyanyelvi nevelés megvalósítása, beszélő környezet megteremtése valamennyi óvodai tevékenység során a beszoktatástól az óvodáskor végéig</i>	21
4.3.2. <i>Beszédre, kommunikációra ösztönzés, a gyermekkel a hatékony kommunikációs technikák elsajátítása</i>	22
4.3.3. <i>Változatos tevékenység biztosítása a gyermek értelmi képességeinek, kreativitásának kibontakoztatása, fejlesztése érdekében</i>	23
5. Az óvodai élet megszervezése.....	24
5.1 A program ajánlott napirendje	24
6. A program tevékenységkerete	25
6.1 Hagyományörzés, népszokások	25
7. A program tevékenységformái	27
7.1 A játék.....	27
7.1.1 <i>A játékhoz szükséges feltételek biztosítása (légkör, hely, idő, eszközök, tapasztalatszerzés-élmények)</i>	27
7.1.2 <i>Az óvodáskorban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása a gyermekek egyéni sajátosságaihoz igazodva</i>	29
7.1.3 <i>A gyermekek beszédképességének fejlesztése a játékszituációkban</i>	30
7.1.4 <i>Az óvodapedagógus játékgéjtő, játékirányító metódusainak alkalmazása</i>	30

7.2	Játékba integrált tanulás.....	31
7.3.	Vers, mese, dramatikus játék.....	34
7.3.1	<i>A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása.....</i>	34
7.3.2	<i>Az óvodáskorban kedvelt hagyományos formák biztosítása.....</i>	35
7.3.3	<i>A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versek, mesék, dramatikus játékok segítségével.....</i>	37
7.4.	Ének, zene, énekes játékok, tánc.....	37
7.4.1	<i>A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása.....</i>	38
7.4.2	<i>Az óvodáskorban megtervezhető hagyományos zenei tartalmak biztosítása.....</i>	39
7.4.3	<i>A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása.....</i>	40
7.4.4	<i>A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mondókákkal, gyermekdalokkal és a zenei készségfejlesztő játékokkal.....</i>	41
7.5	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka.....	41
7.5.1	<i>A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése.....</i>	41
7.5.2	<i>Az óvodáskorban tervezhető alkotó, alakító tevékenységek tartalmának, minőségének differenciált fejlesztése.....</i>	42
7.5.3	<i>A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása.....</i>	44
7.6.	A mozgás, mozgásos játékok.....	44
7.6.1	<i>Az óvodáskorban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása.....</i>	45
7.6.2	<i>A különböző szervezeti formák megteremtése a gyermekek mozgásszükségletének differenciált kielégítése érdekében.....</i>	46
7.7.	A külső világ tevékeny megismerése.....	47
7.7.1	<i>Az óvodáskorú gyermekek számára, érthető helyi környezeti értékek összeállítása, a környezetük tevékeny megismerése, felfedeztetése és megszerettetése érdekében.....</i>	48
7.7.2	<i>A tevékenység differenciált szervezeti formáinak megteremtése.....</i>	49
7.7.3	<i>A gyermekek kommunikációs készségének fejlesztése a közvetlen tapasztalat- és ismeretszerzés során.....</i>	50
7.8.	Munka jellegű tevékenységek.....	51
7.8.1	<i>A különböző típusú munka jellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételének biztosítása.....</i>	51
7.8.2	<i>A munkaeszközök használatának megtanítása.....</i>	52
8.	A program kapcsolatrendszere.....	53
8.1	Közvetlen partnereink.....	53
8.1.1	<i>Család.....</i>	53
8.1.2	<i>Fenntartó.....</i>	53
8.1.3	<i>Általános Iskola.....</i>	54
8.1.4	<i>Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat.....</i>	54
8.1.5	<i>Pedagógiai Szakmai- és Szakszolgáltató Központ.....</i>	54
8.2	Közvetett partnereink.....	55
8.2.1	<i>Közművelődési intézmények.....</i>	55
8.2.2	<i>Orvos, védőnő.....</i>	55

8.2.3	<i>Megyei Pedagógiai Szakszolgálat</i>	55
8.2.4	<i>Kisebbségi önkormányzatok</i>	55
8.2.5	<i>Egyéb kapcsolataink:</i>	55
9.	Gyermekvédelem	56
10.	Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek	59
10.1	Beilleszkedési, tanulási és magatartás zavaros gyermekek	60
10.2	Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek.....	60
11.	A program erőforrásai	61
11.1.	Személyi feltételek:	61
11.2.	Tárgyi feltételek.....	62
12	Ellenőrzés, értékelés	63
12.1	A program működését tervező, elemző és értékelő dokumentumok	63
12.2	A nevelőmunka ellenőrzése	63
12.3	Nevelőmunkánk értékelése	64
12.4	Nevelőmunkánk mérése.....	64
13	.Menedzselés, marketingtevékenység az óvodában	65

1. Az óvoda adatai

Intézmény neve: Bodroghalmi Mesepalota Óvoda

OM azonosítója: 202434

Székhelye: 3987 Bodroghalom Szabadság utca 111.

Az intézmény alapító szerve: Bodroghalom Község Önkormányzata Képviselő testülete

Az intézmény fenntartó és működtető szerve: Bodroghalmi Óvodai Társulás

Felügyeleti szerve: Bodroghalmi Óvodai Társulás Társulási Tanácsa

Az intézmény működési területe: Bodroghalom és Karos községek közigazgatási területe

Az intézmény típusa: Óvoda

Telephelye: Bodroghalmi Mesepalota Óvoda Karosi Tagintézménye (3962 Karos Kossuth utca 14.)

Az intézmény gazdálkodási besorolása: Önállóan működő költségvetési szerv, a gazdálkodással kapcsolatos feladatait a Pácini Közös Önkormányzati Hivatal Bodroghalmi Kirendeltsége végzi.

Alaptevékenysége:

Gyermekek óvodai nevelése három éves kortól kezdődően a tankötelezettség kezdetéig.

Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése-oktatása a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényben meghatározottak szerint.

Programunk alapja:

- Nagy Jenőné: „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program,
- Óvodai nevelés országos alapprogramja

2. Az óvodai nevelés pedagógiai alapelvei

A program alappillére kettős: az érzelmekre épít és a gyermek esztétikai tevékenységét, alkotó készségének fejlesztését hangsúlyozza.

Az érzelmeknek – a fejlődés-lélektani tanulmányaink és a gyakorlati tapasztalataink alapján – rendkívüli jelentősége van az óvodás gyermek életében. Tudjuk, hogy ez a kor a nagyfokú emocionális ingerlékenység, érzelmi labilitás, polarizált érzelmek kora. Ezen sajátosságokat olyan szeretetteljes pedagógiával szeretnénk befolyásolni, melyben a gyermek érzelme differenciálódhat, az érzelmi állapotának tartóssága megnövekedhet, a gyermek érzelmi labilitása csökkenhet, megszelídülhet a végleteket mutató érzelmi reagálása, fokozódhat az érzelmek feletti uralkodás képessége, kialakulhat a gyermek gazdag érzelmi skálája, és megerősödhetnek a magasabb rendű érzelmei.

A program másik alappillére a tevékeny óvodai élet megteremtése, melyben hangsúlyt kapnak a művészeti értékek, hogy a kreatív gondolkodási irányt megerősítsék. A divergens, kreatív gondolkodás megerősítése utat nyit a képzelőerő, alkotóerő kibontakoztatásának. Ehhez az alábbi kreatív gondolkodás területét bemutató elméletet éreztük találónak, mely kiemeli a művészetet, a humort, valamint megerősíti a felfedezés útján szerzett tapasztalati gondolkodást.

HUMOR „HAHA”	→ Robbanásszerűen oldja a feszültséget, lazít, jó közérzetet teremt.
-----------------	--

FELFEDEZÉS „AHA”	→ Hagyja a gyermeket kíváncsiskodni, kutatni, a tárgyi, természeti, társadalmi környezetet észrevenni.
MŰVÉSZET „AH”	→ Segít megélni a művészet által kiváltott érzelmgazdag és ellenőrzött feszültségoldást.

Alapelveink:

- Óvodánkban a gyermekek személyiségét tisztelet, megbecsülés, elfogadás, szeretet és bizalom öveze.
- A nevelés segítse, erősítse a gyermekek személyiségfejlődését, egyéni képességeik, készségeik kibontakoztatását, a testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődésüket.
- A gyermekek személyiségének fejlesztésében, képességeik kibontakoztatásában együttműködünk a szülőkkel.
- A gyermeknek joga van ahhoz, hogy olyan **rugalmas rendszerben** fejlődhessen, amely igazodik egyéni szükségleteihez, életkori és egyéni képességeihez, sajátos fejlődési üteméhez. Mindezekre építve jutunk el a műveltség tartalmak megalapozásához.
  - A sajátos **nevelési igényű gyermek** is teljes értékű, joga, hogy megfelelő, elfogadó, fejlesztőhatású környezetben éljen, fejlődjön. Olyan környezetet alakítunk ki, melyben a gyermekek őszintén elfogadják, tolerálják a sajátos bánásmódot igénylő társaikat, a gyengébbekhez közeledés és a segítőkészség legyen természetes számukra.
  - Az óvodáinkban a nevelési feladatok megvalósítása során kiemelt figyelem irányul mindazon kompetenciák fejlesztésére, amelyek az iskolakészültség elérése szempontjából nélkülözhetetlenek.
  - A nevelés során alkalmazott pedagógiai intézkedéseinknek a gyermeki személyiséghez igazodnak, gondoskodunk a szükségletek kielégítéséről
- Kiindulási pontok:
  - Minden gyermek a saját képességrendszerének figyelembevételével nevelhető, fejleszhető
  - Nevelik, fejlesztik a társkapcsolatokat, az óvoda összes dolgozója, ezért
  - a felnőttek tetteikkel sugározzák, a feltétel nélküli szeretetet, s azt, hogy

„Tisztellek Téged, fontos vagy nekem, csakis Rád figyelek, és segítek Neked, ha szükséged van a segítségemre”.

- Minden gyermek ismerje és tudja meg testi, lelki, szellemi értékeit, de azt is érzékelje, hogy mik a hiányosságai. Ezt fogja fel természetesen, minden lelki feszültség nélkül.

Óvodánk az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik:

- A gyermeki szükséglet kielégítéséről, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről.
- A testi, szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról.
- A gyermeki közösségben végezhető sokszínű – életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységekről.
- A gyermekek alapvető tevékenységén, a játékon keresztül az életkornak és egyéni képességeinek megfelelő műveltség tartalmak közvetítéséről.
- A gyermekek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.
- A hátrányos helyzetű gyermekek hátrányainak csökkentéséről.
- Esélyegyenlőséget, felzárkóztatást, tehetséggondozást támogató programok megvalósításáról.

Gyermekképünk:

Olyan gyermek nevelése, aki érzelmileg gazdag, településéhez hagyományihoz kötődő, környezetében jól tájékozódó, nyitott, érdeklődő, önmagát értékelni tudó, egészséges, a másságot elfogadó, együttműködő, ismereteit alkalmazni tudó.

Az óvodáskor szenzitív-érzékeny, fogékony időszak a különbözőségek elfogadására. A játék elsődlegességét, az élmények feldolgozását támogató környezetben felnövő gyermek, maga is befogadóvá, elfogadóvá, együttműködővé válik, a különbözőségekkel természetes módon él együtt, empatikus, szociális játszótárs.

Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, elősegítve egyenlő hozzáférést. Nem ad teret semmiféle előítélet kibontakoztatásának.

Óvodaképünk:

- Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család.
- Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit, a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

2.1 Alapvető célok:

- „A családi nevelést kiegészítve, a különböző szociális háttérrel, és eltérő fejlettséggel rendelkező gyermekek nyugodt, élménygazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése.
- A magasabb rendű érzelmek kibontakoztatása, az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevétele.
- Sokoldalú képességfejlesztés segítségével a személyiség fejlődésének biztosítása, elősegítése.
- A gyermeki aktivitás, motiváltság, kíváncsiság ébrentartása és kielégítése, a kreativitás előtérbe helyezése és a kompetenciaérzés kialakítása, fenntartása.
- A gyermekek és a művészetek közötti erős érzelmi kötődés kialakítása.
- Esélyegyenlőség biztosítása, pedagógiai módszereken keresztül.
- Környezettudatos magatartás kialakítása, a helyes szokások és szabályok megtanításával.

2.2 Általános nevelési feladataink

Az óvodások testi, lelki, szellemi szükségleteinek kielégítése az egészséges életmód, erkölcsi, szociális, az esztétikai, anyanyelvi- értelmi fejlesztés és nevelés az intellektuális érzelmek differenciálódásával valósul meg.

Az egészséges életmód alakításának feladatai

- A mindennapi testi-lelki edzés lehetősége fejlessze a gyermekek erőnlétét, alkalmazkodó képességének fejlődését, testi harmóniájának kialakulását.
- A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése.
- A gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése.
- Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.
- A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása.

Az érzelmi, erkölcsi nevelés, közösségi érzelmek alakításának feladatai

- Érzelmi biztonságot nyújtó, bizalmas, közvetlen, szeretetteljes, nyugodt, családias légkör megteremtése.
- Olyan óvodai élet megszervezése, melyben sok a közös élmény, a közös tevékenység. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme, a szimbólumok, jelek olyan erkölcsi tulajdonságokat erősítenek meg, mint az együttérzés, figyelmesség, segítőkészség, őszinteség, önfegyelem, pontosság, szorgalom, kitartás, állhatatosság, szabálytartás, önzetlenség, igazságosság, igazmondás.
- A gyermek-gyermek, felnőtt-gyermek viszonyában megmutatkozó pozitív érzelmi töltés segítse a konstruktív együttműködő, társas kapcsolatok kialakulását, az egészséges önérvényesítést az önértékelést. A gyermek képes legyen a környezetében lévő emberi kapcsolatokban megkülönböztetni a jót és a rosszat.
- Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő képességek megerősítése, segítse a barátkozást, hogy minden gyermek megtalálhassa a helyét, szerepét a csoportban.
- Az óvodapedagógus tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek önmaguk és mások szeretetére, tiszteletére, megbecsülésére igényt érezzenek.

- Az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.

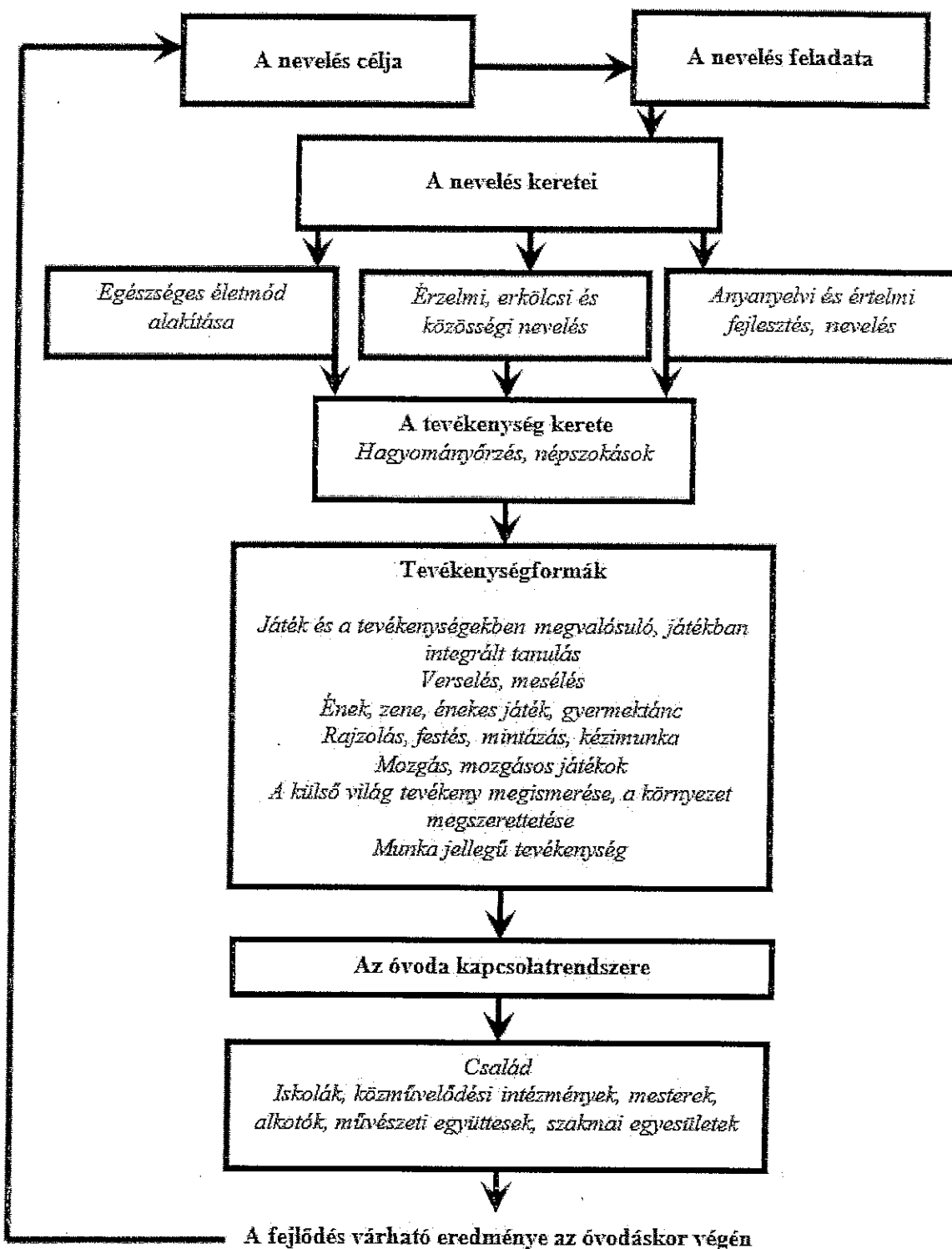
Esztétikai érzelmek alakításának feladatai

- Az egyéni igényeket is figyelembevevő esztétikus, higiénikus gondozás elősegítése, az esztétikus megjelenés igényének fokozatos kialakítása.
- Harmonikus, összerendezett mozgás indirekt gyakorlása segítse elő az esztétikus, szép mozdulatok kialakulását.
- Az egészséges, esztétikus környezet biztosítása segítse a szépérzék kialakulását.
- Az ízlésformálás jelenjen meg az óvoda mindennapjaiban, a természetben, tárgyi és emberi környezetben egyaránt.
- A művészeti tevékenységekben biztosítsunk rácsodálkozási élményeket, hogy a gyermekekben erősödjön az élménybefogadó képesség.
- Az esztétikai élmények legyenek alkotói és formálói a gyermekek esztétikai ítéletének.
- A gyermekek legyenek képesek a tárgyi, emberi, természeti környezetben észrevenni a szépet és a csúnyát.

Anyanyelvi-értelmi nevelés, intellektuális érzelmek alakításának feladatai

- Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.
- Az intellektuális érzelmek megjelenése segítse az érdeklődés felkeltését, a gyermekek tanulási vágyának kialakulását, a szűkebb-tágabb környezet nyitott, érzékeny befogadását.
- A gyermekek kíváncsisága, utánzási kedve fejlessze a pszichikus funkciókat: az érzékelést, észlelést, emlékezetet, figyelmet, képzeletet, gondolkodást, - különös tekintettel a kreativitás képességének megerősítésére.
- A kíváncsiságot felkeltő tevékenységek során szerzett tapasztalatok folyamatos feldolgozása fejlessze az egyszerű gondolkodási műveletek alkalmazását, ismeretek emlékezetben tartását.
- A meghitt beszélgetések erősítsék meg a gyermekek kommunikációs aktivitását, beszélőkedvét és a gazdag nonverbális képességek megjelenését.
- Az érzelmi alapigények biztosítása – biztonságérzet, szeretetérzet, védettségérzet segítse a gyermekeket abban, hogy érzésüket, gondolataikat szóban, mozgással vagy képi eszközökkel szabadon kifejezhessék.
- Mintaértékű anyanyelvi nevelés megvalósítása, beszélő környezet megteremtése valamennyi óvodai tevékenység során a beszoktatástól az óvodáskor végéig.
- Beszédre, kommunikációra ösztönzés, a gyermekekkel a hatékony kommunikációs technikák elsajátítása.
- Változatos tevékenység, és élmények biztosítása a gyermek értelmi képességeinek, kreativitásának kibontakoztatása, fejlesztése érdekében.

3. A program rendszerábrája

4. A nevelés keretei

4.1 Egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyermekek egészséges életvitel-igényének alakítása, testi fejlődésük elősegítése.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermekek gondozása, testi szükségletük, mozgásigényük kielégítése, testi fejlődésük elősegítése.
- A gyermekek egészségének védelme, óvása, megőrzése, betegség megelőzése, és az edzettség biztosítása, környezettudatos magatartás megalapozása.
- A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges, biztonságos környezet megteremtése.

4.1.1 A gyermekek gondozása, testi szükségletük, mozgásigényük kielégítése, testi fejlődésük elősegítése

Az óvodapedagógus az óvodai felvételi után – lehetőleg még a nyári időszakban – készítsen a gyermekekről **anamnézist**, és töltsse ki az „Információ gyűjtése a gyermeke neveléséről” című igényfelmérő lapot. Ezzel elindítja az ismerkedés folyamatát. A következő lépésben a gyermekek testi szükségleteinek feltárására helyezze a hangsúlyt. A testi szükségletek kielégítése megalapozza a gyermekek jó közérzetét, ami minden tevékenységhez elengedhetetlen. Az ismerkedés harmadik fázisában megfigyeléseket végzünk, hogy a gyermekeket minél előbb a fejlettségüknek megfelelően fejlesszük.

A növekedés, a fejlődés üteme minden gyermeknél másképpen alakul. Ezért az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt folyamatos megfigyeléssel, pl.: testsúly, testmagasság, szem, hajszín és méret, láb-kéz, stb. **összehasonlító mérésekkel** segítse az egyéni jellemzők, sajátosságok feltárását.

A gyermekek gondozásának feltétele az óvodapedagógus és a gyermekek közötti meghitt, megértő viszony, a természetes **testközelség megléte**. A gyermekek azoktól fogadnak el gondoskodást, akik őszinte, hiteles viselkedéssel, bizalomkeltő metajelzésekkel közelednek feléjük, és tapintatot, elfogadást közvetítenek. Ilyen feltételek mellett megismerhetők a gyermekek igényei, családból hozott szokásaik.

Az óvodapedagógus a szülőkkel együtt a gyermekek önálló testápolás, étkezés, öltözködés szokásainak szintjét az óvodába lépés pillanatától kezdve, vizuális projektrendszerrel kísérfje figyelemmel. A beszoktatás ideje alatt minden gyermekkel, a **dajkák bevonásával**, együtt végezze a teendőket, hogy megtanulhassák az egészséges életmód szokásainak sorrendjét és azok fogásait.

A gyermekek a napi háromszori **étkezéssel** tápanyagszükségletük $\frac{3}{4}$ részét az óvodában kapják. Ezért az óvoda dolgozói kísérfják figyelemmel a gyermekek étrendjét, hogy kellően változatos és megfelelő tápanyag összetételű legyen. Gyümölcsnapok szervezésével a szülők figyelmét is fel lehet hívni az egészséges táplálkozásra, friss

gyümölcsök, zöldségfélék fogyasztására. Az eltérő étkezést igénylő gyermekek (tej-, tojás-, liszt érzékeny, egyéb) étkezése is megoldható, együttműködve a szülőkkel. A hátrányos helyzetű gyermekek térítésmentesen kapják az étkezést. Az étkezések kialakítása akkor megfelelő a gyermekek számára, ha minél kevesebb várakozási idő marad, jól szervezeten, lehetőleg a folyamatosság módszerével történik.

A gyermekeknek különböző táplálkozási szokásaik vannak. A felnőttek ismerjék meg a szülők segítségével ezeket, és kellő toleranciával nézzék el a kezdeti étvágytalanságot, válogatást. Ismerjék meg minden gyermek étkezési szokását, kedvelt ételeit és vegyék figyelembe azt is, amit nem szeret. Erőltetés nélkül, eleinte kis adagokban, lassan szoktassák az új ételeket. Később ösztönözzék a gyermekeket, de ne kényszerítsék az ételek elfogyasztására. Biztosítsák, hogy a nap bármely szakaszában ihassanak.

A **testápolás** a gyermekek tisztaságigényének kialakítását szolgálja. Az óvodapedagógus a gyermekek ápolása közben beszélgesen a gyermekekkel, s csak akkor segítsen nekik, ha szükségük van a segítségre. Ezen a téren is nagy különbségek mutatkoznak a gyermekek között. Az óvoda és a család gondozási szokásainak összehangolása segít az azonos elvek betartásában. A hátrányok kiegyenlítése miatt az óvodának mindenképpen biztosítani kell a gyermek megfelelő higiéniját. A felnőttek különös gonddal védjék a gyermekek érzékszerveit. A bőrápoláshoz, fogmosáshoz, hajápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a WC-használatához a felnőttek teremtsék meg az intim feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, egyre önállóbban végezhesék ezeket a teendőket.

Az időjárásnak megfelelő **öltözködés** védi a gyermeket. A gyermekek öltözéke a célnak megfelelő legyen: réteges, kényelmes és könnyen kezelhető. Hangsúlyozza a kislányos és a fiús jegyeket. Váltócipőjük csúszásgátlós, kényelmes legyen és tartsa a bokájukat. A megfelelő öltözködési szokások kialakítása, a gyermeki igények (fázom, melegem van...) kielégítése hozzájárulnak a betegségmegelőzés alakításához. Fontos meggyőzni a szülőket a praktikus, izléses öltözködés előnyéről. Türelmes, meggyőző munkával a szülők jó partnereinkké válhatnak. A hátrányos helyzetű gyermekek hiányos ruhatárát évente ruhagyűjtési akció során egészítjük ki.

A mindennapi **szabad mozgás** nélkülözhetetlen eleme az óvodai életnek. Biztosítjuk, hogy a gyermekek a természetes nagymozgásokat, mozgáselemeket egyénileg, szabadon ismételhessék a sokféle mozgásfejlesztő eszközökön, akkor is, ha nincs lehetőség az udvari játékra; hiszen nemcsak motorikus képességeik, de értelmi képességeik is fejlődnek általa. Emellett a néhány percig tartó szervezett mozgásos tevékenységek "**Zenés mozgásos percek**" jól szolgálják a gyermekek mozgáskoordinációjának fejlesztését. A fokozott mozgásigénnyel rendelkező gyerekeknek lehetőséget kell biztosítani mozgásigényük kielésére a nap folyamán többször is. Mozgásszükségletük kielégítése érdekében az óvodapedagógus szervezzen **napi kocogó-futó lehetőségeket**. A gyermekek meghatározott futópályán önmaguk döntsék el, mennyit futnak. A felnőttekkel együtt végzett rendszeres kocogások, futások ösztönzően hatnak rájuk, és fokozzák a szív jó vérrellátását, a rugalmasságot és az állóképességet.

A gyermekek **alvásigényének** egy részét az óvoda elégíti ki. A nyugodt pihenés feltétele a csend és a biztonság. Az elalvás előtti mesélés, és az azt követő altatódalok dúdolása kondicionáló reflexként hat. Ha lehet, minden alkalommal éljék át a gyermekek az altatódalok hatására kialakult szendergés állapotát. A gyermekeknek különböző az

alvási igénye. Egyórai nyugodt pihenés után az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a nem alvó (5 – 7 éves) gyermekek felkelhessenek, és csendes tevékenységet folytathassanak. Májustól kezdve az iskolába felvett gyermekeknek legyen lehetőségük csak akkor pihenni, ha igényük van rá. Ezzel is előkészíthetjük a gyermekeket a kisiskolások napirendje szerinti életre.

4.1.2 A gyermekek egészségének védelme, óvása, megőrzése, betegség megelőzése, és az edzettség biztosítása, környezettudatos magatartás megalapozása

Az óvodában megbetegedett gyermeket fokozott gondoskodással, bizalmi légkör megteremtésével, elkülönítve ápoljuk a dajka néikkel mindaddig, míg szülei nem érkeznek meg. Ez feltétlenül fontos láz, hányás, kiütés, hasmenés, bőrpír, erős köhögés esetén. A fertőzések terjedését gyakori szellőztetéssel, edzéssel, megfelelő öltözködéssel, külön törölköző használatával igyekszünk gátolni.

A gyermek személyes belső környezetének, testi, lelki, szociális egészségének gondozásával, **környezettudatos magatartás** megalapozásával a gyermekek egészségét védjük olyanformán, hogy érdekeltté, partnerré tesszük benne a gyermeket. A tágabb és szűkebb környezet közvetlen, tapasztalati úton történő megismerésével lehet elérni, hogy a gyermek tisztelje a környezetét, és bátran alakítsa azt anélkül, hogy kárt okozna benne. Már a legkisebbek figyelmét ráirányítjuk saját személyük és környezetük rendjére, tisztaságára. Séták, kirándulások alkalmával lehetőség nyílik a környezetvédelmi szabályok megismerésére, gyakorlására, betartatására. Környezetvédelmi tapasztalási lehetőség a gyerekeknek, hogy a szellőztetés, séták, kirándulások alkalmával érzékeljék a tiszta és a szennyezett levegő közötti különbséget.

Kiemelt fontosságú az ivóvíz védelme, a vele való takarékos bánásmód és a patakok, folyóvizek tisztaságmegőrzésének hangsúlyozása a gyerekek körében.

Az egészséges életmód projektek változatos témákkal célzottan szolgálják az életviteli, környezettudatos magatartás kialakítását (Egészségét, víz-, gyümölcs- és zöldségprojektek, virágprojekt, madártetetés).

Az óvoda fontos – esetenként hátránycsökkentő - szerepe a családok szemléletének formálása is: egészség- és környezetvédelmi vetélkedők szervezésével a szülők hasznos információkat, felvilágosítást kaphatnak az egészséges étkezésről, az aktív életmódról, a betegségek megelőzéséről, a testi és a környezeti higiéniről, valamint a környezetvédelemről. Egy-egy vetélkedő lezárásaként szép és hasznos közös program lehet az óvoda udvarának csinosítása, szépítése a gyerekekkel és szüleikkel.

Lényeges egészségvédő feladata az óvodának, hogy kialakítsa a gyermekekben a felelős, egészségtudatos hozzáállást, a prevenciót: az egészség kincs, amelyre vigyázni kell – és amelyért ők maguk is sokat tehetnek - a helyes testápolás, az étkezés, a napirend és a mozgás tekintetében.

Az óvodapedagógusok és a dajkák munkáján túl elengedhetetlen az együttműködés megfelelő szakemberekkel, speciális gondozóval, prevenció, korrekciós testi, lelki feladatok ellátása érdekében. Az óvodapedagógusnak ugyanakkor vezető szerepe van érzékszervi funkciók csökkenése, károsodása, érzelmi labilitás, impulzivitás felderítésében és szakorvoshoz való irányításában is.

Három-négy éves gyermekeknél gyakran előfordul, hogy alvás alatt bevizelnek. Ennek oka általában pszichés eredetű, ezért a leszoktató eljárások zömmel eredménytelenek. A felnőttek óvakodjanak a gyermekek megszegényítésétől. Csakis a tapintatos,

szeretetteljes bánásmód, és a szülőkkel való partneri, jó emberi kapcsolat szüntetheti meg az okokat.

A négy-öt éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés gyakran okoz hanyag testtartást. A szervezett mozgásos tevékenységek, különösen a gyakori rövid **prevenciós, fejlesztő tornák**, a mozgásigény kielégítése segít a gerinc-deformitások megelőzésében. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő mozgással a lúdtalpas gyermek lábtartása javítható.

A gyermekek egészséges életmódját úgy lehet biztosítani, ha mindennap edzési **lehetőségük** van. Erre legtöbb lehetőséget a **szabadban tartózkodás** biztosít, mely növeli a gyermekek ellenálló képességét. A napfény, a levegő, a víz edzi, erősíti őket. Télen a hóban játszás, a szánkózás, a hógolyózás nyújt lehetőséget az edzésre. A gyermekek napirendjében a levegőztetés, mint elsődrendű edzési lehetőség minden évszakban szerepel. Lehetőség szerint naponta több órát, délelőtt és délután is kinn tartózkodnak a gyermekek a levegőn: szervezett tevékenység mellett. Szeles időben, sűrű ködben, vagy ha a hőmérséklet -10 C alá esik, a csoportszobák fokozott szellőztetése mellett a gyermekek az épületben maradnak. Nyári kánikulában fokozottan ajánlatos arra ügyelni, hogy a gyerekek ne hevüljenek túl, tevékenységüket a szabadban árnyékban vagy az épületben kell megszervezni. Biztosítani kell számukra a naptej használatát és a megfelelő folyadékpótlást: friss vizet elérhető közelségben.

4.1.3 A gyermekek fejlődéséhez szükséges esztétikus, egészséges biztonságos környezet megteremtése

Az óvoda feltételrendszere befolyásolja a gyermekek egészséges életmódjának szintjét. A tárgyi környezet, ha megfelel az egészségügyi előírásoknak, esztétikus, nyugtató hatású színharmóniát áraszt, egyedi, praktikus megoldásokat tartalmaz, kiváló alapot ad az óvodai nevelőmunkához. Ezek az elvek szerényebb tárgyi feltételek mellett is érvényesíthetők.

Az óvoda legfontosabb fejlesztési tere az **óvodaudvar**. Úgy célszerű kialakítani, hogy minden csoportnak legyen egy állandó helye, ahol a gyermekek bármikor megtalálhatják az óvodapedagógusukat. Ugyanakkor legyen olyan udvarrész is, ahol a különböző csoportokba járó gyermekek együtt játszhatnak. Az udvar esztétikai szépségét a sok, szép virág, cserje, az ízlésesen kialakított virágos és / vagy veteményeskertje adja. Valamennyi óvoda rendelkezzen homokozóval. A labdajátékokhoz megfelelő nagyságú terület álljon a gyermekek rendelkezésére. Az óvoda udvarán legyen olyan zártabb udvarrész, „pódiumszerű” lehetőség, ahol a gyermekek énekes játékokat játszhatnak, vagy bábozásra, dramatikus játékokra nyílik lehetőség.

Az óvoda épületét a nevelési, fejlesztési feladatok megvalósítása érdekében az óvodapedagógusok esztétikusan, ízlésesen rendezzék be. A több funkciót betöltő **csoportszobát** tegyék alkalmassá a szabad játékokra, a tevékenységek végzésére, az étkezésre, az alvásra és a pihenésre. A csoportszoba barátságossá, otthonossá, esztétikussá tétele biztosítja a gyermekek jó közérzetét, s egyben jó mintát a szülőknek is. A természetes világítás biztosításához az ablakot hagyják szabadon, csak olyan esztétikus, kisméretű függönyt használjanak, amely nem veszi el a természetes fényt. Tűző nap esetén biztosítsuk a sötétítő függönyöket.

Az óvodapedagógus az esztétikai tevékenységhez alakítson ki, elkülönített kuckókat a csoportszobában. Tervezzen meg egy esztétikus igaz mesebirodalmat, amely a személyes perceknek, napi mesélésnek, drámajátékoknak, bábozásnak a színtere. Legyen olyan sarok, ahol a gyermekek nyugodtan rajzolhatnak, barkácsolhatnak, mintázhatnak, festhetnek, és mindent megtalálnak, ami a vizuális, téri alkotáshoz szükséges. Az óvodapedagógus alakítson ki egy olyan helyet is, ahol minden eszköz együtt van, a zenei készségfejlesztéshez. Legyen helye még, a mikrocsoportos séták alkalmával talált „kincseknek” is, és találjon ki arra is megoldást, hogyha nincs tornaszoba, akkor a nagymozgásos játékeszközöknek is legyen helye a teremben. A csoportszoba legyen színben, formában, méretarányban, a díszítés anyagának tudatos összeválogatásával megkomponálva.

Az **öltözők** izléses berendezése, világítása, fűtése, szellőzőtsége biztosítson mindent feltételt a nyugodt vetkőzéshez, öltöztetéshez. A szülőknek az öltözőben legyen egy esztétikus általános tájékoztató tábla a gyermekek fejlődési eredményeit közvetítő, informáló tábla, valamint a negyedéves évszakprojektet bemutató részletes tájékoztató tábla, amelyen piktogramokkal jelölik, hogy az adott héten mit tanulnak a gyerekek.

A **mosdó**ban megfelelő méretű eszközök segítsék a szükségletek kielégítését. A fürdőszobai tevékenységek szokásait jelenítsék meg képi formában is, a szokások többszori rögzítésének elősegítésére.

A programhoz egy olyan kisméretű helyiség folyosórész szükséges, ahol az „Ovigaléria” megrendezhető. A gyermekek szemmagasságában kiállított művészi alkotások- megfelelő megvilágításban- a műalkotásokkal történő állandó kapcsolat meglétét, a gyönyörködést, rácsodálkozást egyaránt szolgálják még a szülőknek is.

A gyermekek önmegismerését, én-formálását, az élmények újbóli átélését segítheti a videózás. A gyermekek kisebb csoportban nézhetik a rövid videofelvételeket. A róluk készült felvételeket, nézzék meg minél többször.

A gyermekek által használt helyiségekben vizuális jelek segítsék a szokások beidegződését.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermekek teljesen önállóan, felszólítás nélkül tisztálkodnak, fogat mosnak és fésűlködnek.
- A tisztálkodási eszközökre vigyáznak, tisztán helyére teszik. Zsebkezdőjüket önállóan használják.
- Önállóan eldöntik, hogy mennyi ételt fogyasztanak, valamint önállóan vizet töltenek a kancsóból.
- Esztétikusan terítenek, higiénikusan étkeznek. Biztonságosan használják a kanalat, villát és a kést. Étkezés közben halkán beszélgetnek.
- Teljesen önállóan öltöznek, a ruhájukat ki-be gombolják, cipőjüket befűzik és bekötik.
- A ruhájukat gondosan összehajtva helyére teszik.
- A környezetükben igyekeznek mindenütt rendet tartani, megismerték a környezetük védelmére vonatkozó szabályokat és képesek azok betartására.
- Ügyeljenek saját külsejükre, melyben megjelenik a szépre, izlésesre törekvés.

4.2 Érzelmi, erkölcsi, szociális nevelés, társas kapcsolatok, közösségi nevelés

Az érzelmi, erkölcsi, szociális nevelés, társas kapcsolatok, közösségi nevelés célja: a gyermeki személyiség fejlesztése, egyéni készségeinek és képességeinek (érdekeinek, tulajdonságainak) kibontakoztatása a közösségen belül, a csoport normáinak tiszteletben tartásával.

Az óvodapedagógus feladatai

- Érzelmi biztonságot nyújtó, állandó értékrendű, szeretetteljes, **derűs**, légkör megteremtése a befogadástól az óvodáskor végéig.
- A gyermek-gyermek, és a felnőtt- gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása, formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében.
- A közösségi élet normáit kifejező szokások megalapozása, a fejlettebb közösségi magatartás kialakítása.
- Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni bánásmódja, differenciált nevelése

4.2.1 *Érzelmi biztonságot nyújtó, állandó értékrendű, szeretetteljes, derűs, légkör megteremtése a befogadástól az óvodáskor végéig*

Az óvodáskorú gyermekek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségükben az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermekeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, szeretetteljes légkör vegye körül. Ez olyan alaphangulatot ad, ami kapcsolatteremtésre, cselekvésre és tevékenységre ösztönzi őket.

Fontos, hogy a gyermekek szabadon mozoghassanak a csoportszobában, mosdóban. Ezzel is fokozható az otthonosság érzése. Az 5-7 éves gyermekeknek még azt is biztosítsuk, hogy meghatározott céllal önállóan kimehessenek az udvarra. (A közvetett figyelemmel kíséréstől ne feledkezzünk meg.)

Legyen minden óvodai csoportnak hagyománya, szokásrendszere, jelképrendszere, szimbóluma, ami sajátos, egyéni színezetet biztosít, s mélyíti a gyermekek összetartozását, együttérzését. Pl.: a szeretett báb, aki mindenre megtanít és megdicsér.

Az otthonosság érzését segíti elő az is, ha az óvodapedagógus minden gyermeknek tároló helyet biztosít, ahová saját eszközeit, játékait, a mikrocsoportos tapasztalatgyűjtésen talált „értékeit” beteheti, önállóan gondozhatja és kezelheti.

A **beszoktatás** időszaka meghatározza a gyermekek óvodához kialakuló érzelmi kötődését. Az óvodapedagógus a szülőkkel együtt teremtse meg a lehető legnyugodtabb feltételeket a gyermekek közösségbe történő beilleszkedéséhez. Ezért az óvodapedagógus adjon lehetőséget ahhoz, hogy a gyermekek szüleikkel együtt ismerkedjenek az óvodával. Ha lehetséges, minél hosszabb időn keresztül. A szülő jelenléte a gyermeknek biztonságot ad az új környezet elfogadásához, ugyanakkor a szülő megismeri az óvoda belső életét, a gyermekek napirendjét, tevékenységeit, szokásait. A mi felfogásunk szerint az óvoda teljes közössége felel azért, hogy a társadalomba belépő, kicsi, bizonytalan gyermekek, minél előbb biztonságot érezzenek az óvodában. A befogadás ideje alatt

lehetőleg mindkét óvodapedagógus vegyen részt, és a dajkával együtt gondosan készítsék elő ezt az időszakot. A gyermekek jelét úgy válogassák ki, hogy ahhoz mondókát, verset, vagy gyermekdalt lehessen kapcsolni. Így még a kevésbé vonzó jel is kedvessé válik. Legyen ez a gyermek első esztétikai élménye az óvodában!

A sok érdekes, értékes játék mellett az óvodapedagógus mesével, ölbeli játékokkal, mondókákkal kedveskedjen a gyermekeknek. Az idősebb óvodások is segíthetnek mesedramatizálással, énekes játékkal, verseléssel az érzelmileg bizonytalan, szorongó gyermekek beszoktatásában.

A gyermekek már a befogadás ideje alatt a tervezett szokásoknak megfelelően végezzék a mindennapi tevékenységeket, amit az óvodapedagógus sok-sok érzelmi megerősítéssel, játékos módszerrel gyakoroltasson. Természetesen mindenkor tartsa szem előtt a gyermekek egyéni képességeit, tempóját és az otthonról hozott szokásait. Az 5-7 éves gyermekek segítsenek a kiscsoportosok öltöztetésében, vegyék körül őket gyengédséggel, szeretettel.

A családi légkör megteremtése elősegíti a gyermekek társas kapcsolatainak alakulását. Mindehhez **gazdag, közös élményeken alapuló, tevékenykedtető élet** szükséges. Az óvoda közösen tervezze meg, és értelmezze újra a hagyományos rendezvényeit úgy, hogy a gyermekeket minél kevesebbet szerepeltesse. Az óvoda ünnepnapjaiban is a jelképek, szimbólumok, a felnőttek élményközvetítése és személyesség jelenjen meg.

A gyermekeknek legyen lehetőségük minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy gyakran megélhessék az önállóságukat, Én tudatuk alakulását, amely belülről táplálkozó kedvet és motivációs állapotot hozhat létre. Így alakul ki, hogy egy időben, egymástól függetlenül különböző tevékenységek egyénileg és csoportosan is szerveződjenek.

Az osztott csoportokban minél több tevékenységet szervezzenek a kicsi és a nagy óvodásoknak. A vegyes csoportokban viszont arra figyeljenek, hogy azonos korú 5-7 éves gyermekek tudjanak együtt tevékenykedni. Az óvodások és az idősebb gyermekek (iskolások) találkozásának lehetőségét teremtsék meg. E célra használják fel a véletlen és a tervszerű találkozásokat.

4.2.2 A gyermek-gyermek, a felnőtt-gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása, formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében

A gyermekek pozitív kapcsolata csak akkor alakul ki, ha a gyermekek jól érzik magukat a csoportban. Bizalmuk, biztonságuk kialakulását elősegíti az óvoda felnőtt közössége és gyermekközössége. Ebben kiemelkedő szerepe van az óvodapedagógusnak, aki irányítója, s egyben társa a gyermekeknek. A jó nevelés alapja a feltétel nélküli szeretet, határokkal együtt. A határokat úgy célszerű megszabni, hogy az adott korosztály meg tudja felelni az elvárásoknak. A nevelés akkor lesz hatékony, ha az óvodapedagógus az egész csoport előtt álló feladatokat minden gyermek számára – egyéni sajátosságait figyelembe véve – érthetővé, vonzóvá tudja tenni. A bátorító nevelés pszichológiáját alapul véve minden kapcsolatban alkalmazzuk az alábbi elveket, melyet a szülőknek is tegyük érthetővé, alkalmazhatóvá.

A felnőtt-gyermek kapcsolatában a következő elvek jelenjenek meg:

- A felnőtt próbálja megérteni – elsősorban érzelmileg – a gyermekeket.
- Parancsolás helyett igyekezzen kérdezni. (Ezzel elérhető, hogy a gyermekek igénye, akarata, energiája nincs visszafogva, hanem más irányba terelhetővé válik.)
- A gyermekek mágikus képzeletét vonja be a pozitív szociális kapcsolatok, szokások kialakításába. (A csoport szeretett bábja ehhez kiváló lehetőséget biztosít.)
- A felnőtt magyarázatába jelenjen meg a dolgok pozitív oldala.
- A felnőtt a gyermekek tevékenységéhez biztosítson nagy szabadságot a határok pontos megjelölésével. Többszöri „határátlépésnél” vezessen be konzekvenciákat.
- Alakítsa ki a közösségi élet szabályait. Legyen képes nevelési taktikát váltani, ha egymást követően eredménytelennek érzi a befolyásolását.
- A felnőtt segítse a gyermekbarátságok kialakulását, formálja úgy a kis csoportosulásokat, hogy a közösség többi tagjaihoz is kapcsolódjanak.
- A felnőtt nevelje a gyermekek érzésvilágát, a kialakult konfliktusok feldolgozása során. A konfliktust feloldó beszélgetéseket kellő figyelemmel, kivárással hallgassa meg, hogy véleményt tudjon mondani a történetekről úgy, hogy a gyermekek felelősségérzete erősödjön.
- A felnőtt bátorítson minden gyermeket, hogy a belső elégedettsége, pozitív énképe kialakuljon. A bátortalan gyermekek nevelésekor a felnőtt minél többször örüljön a legkisebb elmozdulásnak, fejlődésnek.
- Az agresszív gyermek lehetőleg ne kapjon figyelmet agresszivitásán keresztül. A negatív viselkedési módot szándékosan mellőzni szükséges.
- A felnőtt-gyermek kommunikációjában világos, egyértelmű, konstruktív beszédhelyzet jelenjen meg a kívánság és az elvárás megnevezésével. A kapcsolatok erősítését szolgálja a beszélő partner megbecsülése, megértése és a kompromisszumkeresés. Mellőzendő: a megbántás, a hibáztatás, a kritizálás, a kioktatás, a kiabálás, a panaszkodás és a prédikálás. (Az óvodapedagógus minden gyermeknek biztosítsa a személyes perceket, hogy a kapcsolatfelvevő képességüket megerősítse. Ezekben a beszélgetésekben a saját és a mások érzésének elfogadása kapjon hangot.)
- A gyermekek viselkedéskultúráját fejlessze a felnőttek példája, bátorítása, türelme, bizalomelőlege és az a szemlélete, ami a sikert észreveteti, és a sikertelenséget segít elviselni.
- A felnőttek tilalom helyett adjanak a gyermekeknek választási lehetőséget, hogy önálló döntéseket hozhassanak, és képessé váljanak a változásra. A felnőtt jelezze örömeivel a dicséretét, s csak félelemkeltés nélkül jelölje meg a veszélyeket, problémákat.
- A felnőtt használja fel a humort a szeretetkapcsolat kialakításához. (A humor a feszültséget feloldhatja, a görcsösséget megszünteti.)

Ezeket az elveket hozzuk nyilvánosságra, az óvodapedagógusok tegyék ki a csoportjuk folyosójára, mert ez sugallja az óvoda nevelési felfogását. Az óvodapedagógus elemezze, vizsgálja a gyermekek társas viselkedését és kapcsolatát. Használjon minél több elemzési eszközt a társas jellemzők kimutatásához.

4.2.3 *A közösségi élet normáit kifejező szokások megalapozása, a fejlettebb közösségi magatartás kialakítása*

A gyermekek számára a szokások, az elemi közösségi követelmények természetes közvetítői. A szokások közvetlenül hatnak a közösségi érzelmek alakulására.

Az alapvető szokások, állandó értékrendek, alakítása már 3 éves kortól kezdve szükséges. Az óvodapedagógus kezdettől fogva figyeljen arra, hogy a szokásokhoz pozitív érzelmek társuljanak, és a gyermekek lassan felismerjék a szokások értelmét is.

A gyermekek az óvodába lépéstől kezdve találkozzanak a közösségi élet szokásaival, de csak fokozatosan kívánja meg az óvodapedagógus, hogy önállóan, ezek szerint viselkedjenek. A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) fejlődése, szokás- és normarendszerének megalapozása.

Fejezze ki, a sikerrel végzett közös feladatok feletti örömét, mutasson rá, hogy ezek az eredmények együttesen érhetők el. Ösztönözze a gyermekeket arra, hogy keressék az óvodapedagógus, a társak, a csoport és a szülők számára hasznos, örömet jelentő tevékenységeket.

Az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.

Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

4.2.4 *Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni bánásmódja, differenciált nevelése*

Az óvodapedagógusnak minden esetben a gyermekek személyiségének, egyéni képességeinek megfelelő *egyéni bánásmódot* kell alkalmazni.

A gyerekek közötti egyéni különbségek leginkább a társas-érzelmi sajátosságokban tűnnek szembe. Az óvodások többsége társaira, az őt érő élményekre azonnali, érzelmekkel kísért választ ad. Néhány gyermekre azonban inkább a csendesebb, visszafogottabb viselkedés a jellemző.

A gyerekek eltérnek egymástól, értelmi képességeik fejlődési tempójában és fejlettségi szintjében is. Különböznek abban is, mennyire képesek feladathelyzetekben az összefüggések felismerésére, a lényeg megragadására és gondolataik szóbeli megformálására. A befogadó közösségben olyan érzelmi légkör kialakítása szükséges, amelyben természetes érték az ember, függetlenül teljesítményének színvonalától. Személyes példamutatással annak megláttatása, hogy nem vagyunk egyformák, a

különbözőség tolerálása. Differenciált fejlesztés: közösségi nevelés, kooperáció, szociális beilleszkedés, önértékelés, motiváció.

Az óvodába lépéstől kezdve az óvodapedagógus figyelje meg, hogyan érzi magát a gyerek a közösségben, milyen a helyzete társai között. Keresse meg az okát, miért vált az egyik gyerek rendkívül népszerűvé társai körében, miként alakulhatott ki a másiktól tartósan félrehúzó magatartás, a „peremhelyzet”. Az óvodapedagógus a szülőkkel együttműködve, türelemmel, fokozatosan ébressze fel a gyermekekben azt az igényt, hogy együttműködjenek társaikkal.

Kiemelt figyelmet kell fordítani azokra a gyermekekre is, akiknek fejlődését negatív környezeti hatások, *szociális hátrányok* gátolják. Egyformán, magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljenek, meglévő hátrányaik csökkenjenek. Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

A veszélyeztető környezet (szülők társadalmi beilleszkedési zavara, csonka család, stb.) mindig a család érzelmi légkörén és nevelési módszerein áthat a gyermekekre. Az óvoda feladata a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számára személyiségfejlesztő, tehetséggondozó, felzárkóztató programot szervezni; valamint a hátrányok csökkentése, kapcsolat felvétele az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel: Pedagógiai Szakszolgálattal, a Gyermekjóléti intézménnyel.

Az óvodapedagógus a hátrányokat az óvodai nevelés lehetőségeivel, *differenciált neveléssel*, igyekezzon enyhíteni, csökkenteni. Az érzelmi támaszt nyújtó, bizalmat, és a gyermek iránti megbecsülést sugárzó kiegyensúlyozott óvodai légkörben kiemelt figyelmet igénylő gyermek is nyitottá válik.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében az óvodapedagógus törekedjen a szülők bizalmának megnyerésére. A differenciált nevelés meghatározásában legyen irányadó a gyermek életkora, fejlődési, fejlettségi jellemzői és a csoportban elfoglalt társas helyzete. Mindezek kerüljenek rögzítésre a gyermek egyéni fejlesztési dokumentációjában. Szükség esetén megfelelő szakemberek közreműködésével kívánjuk elősegíteni a nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló érzékszervi, értelmi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek fejlődését. Az óvoda-iskola átmenet megkönnyítése, a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételeinek megkönnyítése szempontjából fontos feladat. Az érzelmi ráhangolást, a szociális érettséget befolyásolja az együttműködés az iskolával, a közös rendezvények és egymás intézményében tett látogatások.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek ragaszkodnak óvodájukhoz, a kisebb gyermekekhez és a felnőttekhez. Ezt érzelmeiben, szavakban, tettekben hozzák nyilvánosságra.
- A gyermekeknek igényévé válik a helyes viselkedés szokásszabályainak betartása. A szabályok betartására egymást is megkérlik.
- A felnőtt kérése nélkül is segítenek egymásnak, együtt éreznek a közösség tagjaival. A közösségért szívesen dolgoznak, bíznak önmaguk képességében.
- A társaikkal konfliktusos helyzetben egyezkednek.

- Érdeklődnek társaik, barátaik iránt. A csoportba érkező vendégeket szeretettel fogadják. Óvodán kívül, ha találkoznak, szeretettel köszöntik egymást.
- Szavak nélkül is értik a környezetük jelzéseit és érzéseit.
- Ismerik saját képességüket, tudják értékeiket, de azt is meg tudják fogalmazni, mik a hiányosságaik.
- Érvényesítik kezdeményezőképességüket, kinyilvánítják tartósabb érdeklődésüket.
- Igyekeznek legyőzni a felmerülő akadályokat. Éretté válnak az iskolába lépésre.

4.3. Anyanyelvi és értelmi fejlesztés, nevelés

Célunk: A gyermekekkel az anyanyelv megismertetése, csodálatos, egyedi értékeinek megláttatása, anyanyelvi kultúránk szeretetére nevelés. Óvodásaink kommunikációs képességeinek, önkifejezésének megalapozása, szókinccs és kifejezőkészség fejlesztése, beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására ösztönzés.

Továbbá a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára, meglévő tapasztalataira, élményeire, ismereteire építve értelmi képességeinek, alkotóképességének fejlesztése.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Mintaértékű anyanyelvi nevelés megvalósítása, beszélő környezet megteremtése valamennyi óvodai tevékenység során a beszoktatástól az óvodáskor végéig.
- Beszédre, kommunikációra ösztönzés, a gyermekekkel a hatékony kommunikációs technikák elsajátítása.
- Változatos tevékenység, és élmények biztosítása a gyermek értelmi képességeinek, kreativitásának kibontakoztatása, fejlesztése érdekében.

4.3.1. *Mintaértékű anyanyelvi nevelés megvalósítása, beszélő környezet megteremtése valamennyi óvodai tevékenység során a beszoktatástól az óvodáskor végéig*

Az óvodapedagógusok és nevelést segítő társaik beszéde **minta és modellértékű** óvodásaink számára, így valósulhat meg az anyanyelv szeretetére, megbecsülésére nevelés, a természetes beszéd és a kommunikáció megfigyelése, elsajátítása.

Az anyanyelvi nevelés az óvoda mindennapi életében, változatos **tevékenységeiben állandóan megvalósítandó feladatunk**, a gyermek beszédképességének, kommunikációjának fejlesztését valamint a beszélő környezet megteremtését prioritásként kezeli.

Az óvodai élet során óvodásaink elsajátítják a **tiszta beszédhallást, a nyelvtanilag helyes beszédet, a helyes hanglejtést.**

A különféle játékos tevékenységekben hatékonyan javítjuk az **egyes beszédelemek fejletlenségét**, így tisztítható a magán- és mássalhangzók helyes ejtése, és alakítható a gyermekek megfelelő artikulációja. Különösen jó teret biztosítanak erre az egyéni és mikrocsoportos tevékenységek (pl.: ölbéli játékok, egyéni verstanulás, mesélés, személyes percek, mondókázás, éneklés, anyanyelvi játékok.)

Az óvodapedagógusaink fejlesztése által nem javuló beszédhibák kiküszöbölésére logopédus segítségét vesszük igénybe.

A **szókincsbővítés** valamennyi tevékenységünkben igen hatékony. A nép- és más művészeti alkotások verselés, mesélés, dalolás, énekes játékok során új fogalmakkal, anyanyelvi örökségünk új elemeivel ismertetik meg a gyermekeket – ezáltal kifejezőbbé téve beszédüket.

A mozgás, az ábrázoló tevékenység és a munkajellegű tevékenységek során sokszor a szakszavak és speciális elnevezések a könnyű, gyors felismerésre, az eszközök használatára irányulnak.

A mesék, versek, énekek, a mindennapi beszéd szövegének hanglejtése, hangsúlya, ritmusa, hangerejének utánzása megéretteti a **nyelv kifejezőerejét, szépségét**. Az óvodapedagógus sokszíniűen bánik hangszínével és hangerejével – remek kifejezője ez az érzelmek, pillanatnyi hangulat ábrázolásának.

A különböző tevékenységek során megélt élmények felidézése (pl.: rajzolás, önálló mesélés, környezeti tapasztalatok rendszerezése) segítik a **verbális emlékezet** fejlesztését is.

A gyermek nyelvi és beszédkészségének fejlesztésére kiemelten figyelünk az óvodába lépéstől az óvodaskor végéig – éppen ezért nevelésünk tevékenységformáinál külön – külön részletesen kitérünk a fejlesztés lehetőségeire.

4.3.2. Beszédre, kommunikációra ösztönzés, a gyermekkel a hatékony kommunikációs technikák elsajátítása

A kommunikáció a beszéd és a gondolkodás egyik eszköze, egyszerre cél, eszköz a társas kapcsolatokban.

A játék, a mindennapi tevékenységek során kialakult társkapcsolatok, párbeszéd, szituációk hatékonyan fejlesztik a kommunikációt, színesítik a gyermek beszédét – ezért óvodapedagógusaink és dajkáink **mintaadással, a játékba, tevékenységbe bekapcsolódással** segítik az ilyen kapcsolatok kialakulását.

Az egyéni és mikrocsoportos tevékenységek lehetőséget adnak a **gyermek-óvodapedagógus személyes beszélgetéseire**. Az óvodapedagógus minden gyermekre oda tud figyelni, minden kérdésre tud válaszolni, eredményesen épít a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára, saját tapasztalataira. Ezek a szervezeti formák kiválóan segítik a gyermekek kommunikációs kedvének fenntartását, szókincsének, nyelvi kifejezőkészségének fejlesztését.

A valós élethelyzetek természetes módon teszik lehetővé, hogy a gyermekek megismerjék és alkalmazzák a helyes kapcsolatteremtési és tartási formulákat (pl.: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, véleménynyilvánítás, kérdés, tudakozódás).

Szókincsbővítő és közvetlen beszédfejlesztő lehetőséget kínálunk a változatos nevelési tevékenységformák által, ezek segítségével hatékonyan javítjuk az egymás közötti **egyértelmű kommunikációt**.

Beszélgetésre, önálló véleményalkotásra, szabad önkifejezésre ösztönözzük óvodásainkat, így fejlődnek a beszédben megjelenő magasabb rendű érzelmeik, megnyilvánulásaik. Véleményt formálhatnak egymás alkotásairól a mini-galériában; önállóan mesélhetnek, verselhetnek, dramatizálhatnak; egyéni megbízatásokat

teljesítenek más csoportokba; felelősként társaikat 'irányíthatják'; a személyes percek keretein belül meghitt beszélgetéseket folytathatnak; stb.

A pozitív megerősítés módszerével élünk, törekszünk rá, hogy **differentiáltan értékeljük**, nem használunk sztereotip kifejezéseket (pl.: ügyes vagy...). A „Száz kifejezés megerősítéshez, elismeréshez, bátorításhoz” (Nagy Jenőné gyűjteménye) módszertani segédanyagot használjuk a hatékony értékeléshez.

4.3.3. Változatos tevékenység biztosítása a gyermek értelmi képességeinek, kreativitásának kibontakoztatása, fejlesztése érdekében

Óvodapedagógusaink a gyermekek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára, meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve **változatos tevékenységet** biztosítsanak – így további élményekhez, tapasztalatokhoz juthatnak az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetükről.

Az óvodapedagógusok tudatosan és tervszerűen biztosítják a gyermekek fejlődéséhez szükséges, **differentiált tevékenykedés feltételrendszerét** (ismeretek rendszerezése, bővítése, gyakorlás lehetősége), valamint kihasználják a spontán tapasztalási lehetőségeket.

Kiemelten fontos, hogy óvodapedagógusaink nevelő és fejlesztő munkájuk során fejlesszék óvodásaink **értelmi képességeit** (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás), **kreativitását**, speciális adottságait (**tehetségigéretét**), - egyéni adottságaik és fejlődési ütemük figyelembe vételével. Segítsék tehetségük kibontakoztatását, valamint hátrányaik csökkentését illetve leküzdését.

A gyerek érdeklődésének felkeltése a nevelés elengedhetetlen feltétele, ehhez olyan **ösztönző, motiváló környezetre** van szükség, ahol eredményesen fejlődik valamennyi értelmi képessége, különösen képzelete és kreativitása.

Ennek érdekében pedagógiai rugalmasságra, számtalan kötetlen, tevékenykedő helyzet kialakítására, nyílt, derűs óvodai légkör megteremtésére törekednek óvodapedagógusaink.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- Törekedjenek a társaikkal, felnőttekkel való kommunikációra, legyenek kezdeményezők.
- Legyen összefüggő a beszédük, törekedjenek a történések logikai, időbeli sorrendiségére.
- Tudjanak önállóan mesélni, történetet alkotni.
- A gyermekek aktívan használják a tapasztalatok során szerzett és bővült szókincsüket, a helyes nyelvi szabályokat.
- Nyugodtan, figyelmesen hallgassák végig a felnőttet, egymást, ha párbeszédben vesznek részt. A tanult viselkedési formákkal tartanak kapcsolatot. Kérdéseiket, válaszaikat, gondolataikat ahhoz igazítva mondják.
- Kialakult beszédhelyzetekhez illeszkedő, megfelelő hangsúlyozású, hanglejtésű és hangerejű, tempójú beszédre törekedjenek.
- Beszédüket megfelelő természetes gesztusokkal, arcjátékkal kísérik.
- Tisztán ejtsék a beszédhangokat.
- Érdeklődjenek, gyűjtsenek tapasztalatokat az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetükről.

- Legyenek képesek tapasztalataik, ismereteik rendszerezésre, különböző élethelyzetekben ezek alkalmazására.
- Kíváncsiság, tanulási vágy hajtsa tevékenységeiket. Válják igényükké tudásuk bővítése.
- Kreatív feladatmegoldásra törekedjenek, nyilvánuljon meg alkotóképességük.

5. Az óvodai élet megszervezése

5.1 A program ajánlott napirendje

A napi életritmus kialakítása alapvető feltétele a testi-lelki harmónia megteremtésének. Ezért az óvodapedagógus a családdal közösen alakítsa ki a gyermekek napirendjét. Tervezésnél vegye, figyelembe a gyermekek szükségleteire, esztétikus, higiénikus gondozására fordítható idősükségletet. Az egész nap során érvényesüljön a folyamatosság és a rugalmasság elve.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek teljesítse azt az alapvető igényét, hogy **személyes kapcsolatot** tudjanak felvenni vele, szenteljen elegendő figyelmet minden gyermekre. A délutáni alvás időtartama a legkisebbeknek kettő óra, a nagyobbaknak másfél óra, a legnagyobbaknak, pedig egy óra. Az alvást befejezők ezután csendes különböző tevékenységet folytathatnak.

Az óvodapedagógus a napirendben külön időpontot (pontokat) jelöljön meg a gyermekek rendszeres edzésére és mozgásos lehetőségekre. A napirendjavaslat tájékoztatást nyújt arról, hogyan épülnek egymásra a különböző tevékenységek. A modellként bemutatott példa korcsoportonként, az egyes évszakok által meghatározott feltételek szerint módosítható.

Javaslat a gyermekek napirendjének elkészítéséhez

Időtartam	Tevékenység	
	JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN	
7:00–8:30	Személyes percek Szabad játék	J Á T É K
8:30 – 10:30	Játékba integrált egyéni és mikrocsoportos teendők, tevékenységek Testápolási teendők Tízórai Zenés, mozgásos percek Vers, mese, dramatikus játékok Rajz, festés, mintázás, kézimunka Ének – zenei készségek fejlesztése	
10:30 – 12:00	JÁTÉK A SZABADBAN Mikrocsoportos tapasztalatszerzések, séták, a külső világ tevékeny megismerése Énekes játékok az udvaron Szabadon választott mozgásos játékok Mindennapi edzés: kocogás, futás Rossz idő esetén szabad játék a csoportszobában	J Á T É K
12:00 – 13:00	Ebéd Testápolási teendők	
13:00 – 14:30	Pihenés, altatás mesével, altatódallal	
14:30 – 15:30	Testápolási tevékenységek Uzsonna	
15:30 – 17:00	JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN VAGY A SZABADBAN Zenés-mozgásos percek Egyénenkénti és/vagy kis csoportos részképesség-fejlesztés	J Á T É K

6. A program tevékenységkerete

6.1 Hagyományörzés, népszokások

Programunk a hagyományörzést, a népi kultúra ápolását kiemelt feladatának tekinti. Az óvodapedagógus építse be a kisgyermek nevelésébe mindazon értékeket, amelyeket a környezet megőrzött vagy az óvodások számára megőrzésre érdemesnek tart. Az óvodapedagógus teremtsen meg azt a miliőt, amelyben az óvodába lépés első pillanatától a

nevelés szerves részeként van jelen a hagyományápolás. Így a modern világgal ötvöződve tovább él népünk kulturális gyökere, s a mai gyermekek is megismerhetik szépségét és értékét. A program olyan óvodapedagógust igényel, aki ragaszkodik népünk múltjához, és képes azzal azonosulni. Ismeri a népszokásokat, jártasságra tett szert a kézművességben, számos népi játékot, népmesét, népdalt ismer. Nagyon fontos, hogy lakóhelyének hagyománya szerint tervezze meg e feladatát.

Az óvodában ünnepelhető jeles napok időrendi sorrendben:

Az őszi jeles napjai:

- Mihály napi vásár (szeptember 29.)
- Szüret (kezdeté szeptember 1-től október 15-ig területenként változik: szőlő, alma, dió, kukoricaszedés)

A téli jeles napjai:

- Advent (november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig)
- Mikulás (december 6.)
- Karácsonyváró ünnep (december)
- Farsang (vízkeresztől hamvazószerdáig)

A tavaszi jeles napjai:

- Március tizenötödike, nemzeti ünnepünk
- Húsvét (a tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltére következő vasárnap)
- Május elseje
- Évzáró

A nyári jeles napjai:

- Gyermekhét (július 1. hete)
- Péter-Pál napja (aratás kezdete)
- Szent István napja

A néphagyományőrzés ajánlott tartalmai

Minden jeles napot egy hosszabb előkészület vezessen be, amelyhez az óvodapedagógus a gyerekek kíváncsiságát kielégítve folyamatosan biztosítson változatos tevékenységet. Az óvodapedagógus a hagyományápolás tartalmát minden esetben a helyi tradícióknak megfelelően variálja.

A hagyományok ápolása közben történő együttjátszás, együttműködés, tervezgetés örömtelivé, izgalmassá teszi a várakozás időszakát. Maga az ünnep a külsőségeivel együtt se legyen merev, erőltetett, betanított, hanem vidám hangulatú, felszabadult együttjátszást biztosítson. Az óvodapedagógusok, a szülők vállaljanak minél több szerepet, hogy a gyermekeknek igazi élményt jelentsenek ezek a jeles napok.

7. A program tevékenységformái

7.1 A játék

A belülről indított és vezérelt játéktevékenység célja a gyermekek szabad képzettársításának elősegítése. Emellett játékkal érjük el, hogy a gyermekek intellektuális, mozgásos, szociális tapasztalatokhoz jutnak. A játékkal szerzett élmények többszöri átélésével a gyermekek egyéni vágyai és ötletei is teljesülnek. Továbbá célunk, hogy minél sokrétűbb tájékozódó tevékenységgé váljon a játék, s a játékba integrált tanulás.

A gyermekek a játékba integrált tevékenységeik során szerzett tapasztalatok, élmények alapján tanulnak egyenként, kisebb csoportokban vagy az egész csoporttal együtt.

Az óvodapedagógus feladatai

- A játékhoz szükséges feltételek biztosítása.
- Az óvodáskorban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének gazdagítása a gyermekek egyéni sajátosságainak figyelembevételével.
- A gyermekek beszédképességének, kreativitásának fejlesztése, erősítése a játékszituációkban.
- Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása.

7.1.1 A játékhoz szükséges feltételek biztosítása (légkör, hely, idő, eszközök, tapasztalatszerzés-élmények)

Kreatív, alkotó légkört elsősorban olyan játék biztosításával érhet el az óvodapedagógus, ahol a gyermekek szabadon dönthetnek abban, hogy kivel játszhatnak, milyen játékot választanak, milyen témát dolgoznak fel, milyen eszközzel jelenítik meg azt, milyen helyet választanak és mennyi ideig tart a játékuk. Az óvodapedagógus teremtsen meg mindezeket a feltételeket. Az alkotó légkört tovább fokozhatja a kellő időben nyújtott segítség, megerősítés és ötlet. A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az indirekt irányítás felelősségét.

Az óvodapedagógus a csoportban csak annyi szabályt vezessen be, ami segíti a nyugodt, rugalmas, oldott légkör fenntartását, az alkotó cselekvést, a sokféle manipulációt és az elképzelések valóra váltását. A kreatív légkör erősíti az ötletek szabad áramlását, a másik gyermek meghallgatását és az alkotó együttműködés kialakulását. A gyermekek a szabad játékban feszélyezettség nélkül tudjanak önállóan vagy társaikkal önfeledten játszani.

Az óvodapedagógus őszinte játéka mély átérzésre serkenti a gyermekeket. Az oldott légkör megteremtéséhez használjon minél gyakrabban humoros kifejezéseket, tréfás szavakat, és vegye észre a környezetben spontán megjelenő helyzet- és jellemkomikumokat.

A különböző típusú játékhoz szükséges helyet a gyermekek önállóan, vagy amíg erre nem képesek, az óvodapedagógus segítségével alakítsák ki. A csoportszobákban legyen helye a többféle állandó és variálható, vagy új elkülönített „kuckóknak”.

A programban – jelentős szerepe miatt – kiemelkedik a különösen esztétikus és meghitt mesesarok, amely egyúttal a dramatikus játék és a bábozás helye. Itt kap helyet az átváltozáshoz szükséges kellékek kincses ládája is.

Az intellektuális érzelmeket kiváltó tapasztalatszerzések során összegyűjtött tárgyak, termékek, növények, képek a kincseket őrző sarokban kapnak helyet, amit a gyermekek alakítanak ki, és rendeznek el különböző szempontok alapján.

A rajzolásnak, festésnek, agyagozásnak, szövésnek, tárgykészítő népi játékoknak legyen meg az állandó helye. Ehhez szükséges kellékek, anyagok, eszközök mindegyik játékidőben álljon a gyermekek rendelkezésére.

A gyermekek játéktere lényegesen megnövekedik az udvaron, ezért ösztönözzük őket arra, hogy ott minél több nagymozgásos tevékenységet folytassanak. Az időjárás függvényében az óvodapedagógus segítse az udvari szerepjátékok kibontakozását (pl.: népi játékok, mozgásos játékok, közlekedési játékok, színpadi játékok, ügyességi és sportjátékok feltételének megteremtésével).

A játéktevékenység az óvoda kinyitásával elkezdődik. A gyermekek ettől kezdve szabadon választott játékkal játszhatnak. A **játékhoz szükséges időt** a folyamatos napirend és a játékba integrált tanulásmódszertan jól segíti. Érvényesül a szabad játék túlsúlya. Ezáltal a gyermekek egybefüggően, a játékok elrakása nélkül több órán keresztül játszhatnak.

A 3-4 éves gyermekek szinte egész nap játszanak, egyedül, egymás mellett, néha összeverődve, kivéve a tisztálkodás, alvás és étkezés idejét.

Az óvodapedagógus az 5-7 éves gyermekeknek biztosítsa a több napon keresztül tartó játékot, hogy az olyan értékes tulajdonságok, mint az állhatatosság, kitartás képessége kialakulhasson bennük.

A **kreativitást kibontakoztató játékeszközök** olyan tárgyai a cselekvésnek, amelyek gazdagítják a gyermekek elképzeléseit. Az óvodapedagógus a játékhoz olyan eszközöket biztosítson, melyek izlésesek, praktikusak, az alkotó készségek kialakulását fejlesztik, színesek, jó minőségűek és egyszerű, félkész játékok.

A kisebb gyermekek játékához sok eszközre van szükség. Elsősorban a gyakorló játékhoz, mely a gyermekek pszichikus funkcióit fejleszti, másodsorban a hagyományos szerepjátékokhoz szükséges kellékek (papás-mamás, fodrászos, orvosos, stb.), amelyek a gyermeket ösztönzik az élmények, tapasztalatok többszöri átélésére, harmadsorban pedig az esztétikai neveléshez (vers, mese, ének, rajzolás) szükséges kellékek.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyermekeknek bővítse az eszközválasztékát elsősorban a szerepjátékokhoz kapcsolódó félkész kellékekkel, játékokkal, az azonosulást segítő ruhadarabokkal, másodsorban értelem- és képességfejlesztő játékokkal.

A gyermekek legyenek képesek a környezetükből szerzett **tapasztalatokkal, élményekkel** a játék tartalmát gazdagítani. Az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a családban, az óvodában, a tágabb természeti és társadalmi környezetben szerzett

tapasztalatokat a gyermekek újra és újra a játékban is átélhessék. A gyermekek a szerepjátékukhoz alakítsák ki a teret.

A programban kiemelt szerepet kapnak a mikrocsoportos séták és az erdei óvodai programok. Ezek fejlesztő hatása megmutatkozik a gyermekek tapasztalat-gazdagságában.

7.1.2 Az óvodáskorban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása a gyermekek egyéni sajátosságaihoz igazodva

A gyermekek játékában keverednek a különböző játékfajták. Folytatódik az a manipulálás, amely a játékeszközök rakosgatásában érhető utol, vagyis a **gyakorló játék**. Ezért legyen módja a gyermekeknek megismerni az eszközök, tárgyak különböző tulajdonságait, mert a véletlen cselekvéshez kapcsolódó élmény, sokféle felfedezési lehetőséget tartogat számukra. Ez az örömszerzés alapot ad a cselekvés többszöri megismétléséhez, amely szinte ritmikusan jelentkezik. Ezek a tevékenységek jól fejlesztik a szem-kéz koordinációt, és erősen hatnak a laterális dominancia kialakulására.

Az óvodapedagógus kísérje érdeklődéssel a gyermekek halandzsázását. A többszöri ismétléssel elmondott szöveg ritmusa a gyermekekben pozitív érzelmeket kelt.

Az udvaron is biztosítsa az óvodapedagógus a gyakorló játék lehetőségét. Erre legalkalmasabb a homok, víz, kavics és olyan kisebb-nagyobb tárgy, amelyet a gyermek saját szabályai szerint rakosgat.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekek játékát továbbfejlődni. Így már a legkisebbeknél is megjelenik a **szimbolikus szerepjáték**. Az óvodapedagógus szervezzen és vállaljon szerepeket, hogy a megformálás mintát adjon a közös cselekvéshez. A kicsik játékában kapjon teret a feltételek biztosítása, a papás-mamás játék, a fodrászos, orvosos, kalauzos játék, ezek mindegyike egyszerű mozzanatokat jelenít meg együtttét, együttlétezés formájában. A gyermekek szerepvállalását indirekt módon segítse az óvodapedagógus. A gyermekeknek engedje meg, hogy a tereket is önállóan kialakíthassák. A szerepjátékhoz szükséges eszközöket, kellékeket helyezze esztétikus kosarakba, hogy könnyen tárolható és szállítható legyen a szabadon kreált térben.

A rendszeres, többször ismétlődő meseélmény igazi táptalaja a **dramatikus játéknak** és a **bábozásnak**. A mesék megelevenítésében legyen résztvevő az óvodapedagógus, adjon modellt egy-egy szereplő megformálásához. Kezdetben használjanak minél több kelléket a képzeleti képek megjelenítéséhez, illetve a beleélő képesség és az önkifejezés fokozása érdekében.

A bábozás először az óvodapedagógus előadásával jelenjen meg az óvodában. Legyen a csoportnak kedvenc bábja, akinek szívesen elmondják sikereiket, örömeiket, bánatukat. Ezt a bábót is helyezték a többi közé, hogy a gyermekek játszhassanak vele, tapogathassák és megszeretgethessék.

A gyermek a **konstrukciós játékban** minél gyakrabban élje át az „én készítettem” alkotás örömeit, mert ez az érzés további felfedezésre sarkallja. Ennek eredménye lehet a sokféle formájú játékelemből kialakított forma-, szín- és térvariált gazdagság.

A **konstrukciós játékhöz** kapcsolva jelenjen meg a **barkácsolás**, elsősorban az óvodapedagógus által barkácsolt kellékek készítésével, amit az óvodapedagógus a gyermek aktív bevonásával hoz létre.

Az óvoda a gyermekeknek biztosítson olyan nyugalmas, kissé elszeparált udvarrészt, ahol szabadon kezdeményezhetik az egyszerű, szabályokhoz kötött népi játékokat, énekes játékokat és **ügyességi játékokat**. Az óvodapedagógus ajánlja fel szabályjátékokat, amit a gyermekek könnyen betarthatnak és szívesen, önállóan is kezdeményezhetnek.

Az óvodapedagógus a szülők és a gyermekek bevonásával is barkácsoljon különböző típusú bábokat, hogy közös bábozásra ösztönözze őket.

A szerepjátékot és a dramatikus játékot a gyermekek kiegészíthetik építő, konstrukciós játékkal. Később bonyolultabb formákat, tárgyakat, alkotásokat hozhatnak létre.

7.1.3 A gyermekek beszédképességének fejlesztése a játéksituációkban

A játék számos lehetőséget teremt a kommunikációra, a párbeszéd kialakítására.

Az óvodapedagógus beszéde modellértékű a gyermeknek a szókapcsolatok, a kommunikáció, a nonverbális jelzések (mimika, gesztus), a beszéd hatáselemeinek (hanglejtés, hangsúly, hangerő, ritmus, dallam, szünet) megfigyelése tekintetében.

A hangszínnel, hangerővel bánni tudást leginkább a dramatikus játék segíti. Az óvodapedagógus által kezdeményezett anyanyelvi játékok adjanak mintát az artikuláció, szókincs, kifejezőképesség fejlesztéséhez (pl.: hangutánzó játékok, fonémahallás fejlesztő játékok, légzési technikát segítő játékok, szinonimakereső játékok, stb.).

7.1.4 Az óvodapedagógus játéksegítő, játékírányító metódusainak alkalmazása

Az óvodapedagógus játéksegítő metódusai legyenek szituációtól függőek. A gyermekek, ha nyugodtak játszanak, vagy ha érezhető, hogy problémamegoldóak, játékot követő, szemléltető, hagyja a gyermekeket cselekedni.

A kiscsoportos esetben – ha szükség van rá – legyen játékot kezdeményező, modellnyújtó játszótárs. Ebben a játékhelyzetben is legyen támogató, engedő és elfogadó.

Segítsen azok játékában, akik kevésbé kreatívak, ötletszegények.

Az óvodapedagógus avatkozzon be a játékba, ha a gyermekek durvák egymáshoz, vagy ha veszélyeztetik egymás épségét és nyugodt játékát.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

- A gyermekek képesek állhatatosan, több napon keresztül egyazon játéktémában együttesen részt venni.

- Játékukban dominánsan jelentkeznek a szerepjáték. Ehhez a gyermekek önállóan kialakítják a teret, és eszközöket biztosítanak.
- Az ismert meséket többször dramatizálják, és bábokkal is el tudják játszani.
- Bonyolult építményeket képesek létrehozni.
- Élvezik a szabályjátékokat, és képesek a normák betartására.
- Társas viselkedésükben megjelennek az óvoda által preferált viselkedési szabályok.
- Interakciójuk gazdag, kulturált és érthető.

7.2 Játékba integrált tanulás

Programunk széles értelemben értelmű a tanulást. A gyermekek a tevékenységeik során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általuk fejlődnek. A szociális és intellektuális tanulási képességek fejlődését az óvoda felerősíti. Ennek elsődleges terepe a játék és a mindennapi óvodai élet. Nem fér kétség ahhoz, hogy az óvodás gyermek értelmi képessége: érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képzelete, képszerű szemléletes gondolkodása, kreativitása a játékon keresztül fejlődik.

A program felfogása szerint a **játékba integrált tanulás azt jelenti**, hogy az óvodapedagógus által kezdeményezett **tevékenységek a játékidőbe ékelődnek, tagolódnak**, úgy, hogy nincs közben játékelrakás. A gyermekek a tevékenységek befejezése után igényük szerint visszatérhetnek eredeti játékukhoz, vagy újat kezdenek. A játékba integrált tanulás a szervezett mozgástevékenység miatt egyetlen egy napon felborul, ha az óvoda nem rendelkezik tornaszobával.

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, mely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja.

Ehhez társulnak olyan szervezett tanulási lehetőségek, mint az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, amely a gyermekek ismeretszerzését is magába foglalja. Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése, attitűdök erősítése és a képességek fejlesztése.

Az utánzásos, minta- és modellkövetés magatartás- és viselkedéstanulás folyamatában mindvégig az óvodapedagógus a főszereplő, aki tetteivel a legerősebb hatást gyakorolja a gyermekekre. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermek előzetes tapasztalataira, ismereteire. A **szokástanulást** és az alapvető ismeretek elsajátítását **tervezze meg projektrendszerű tanulással**, aminek eredménye a szülők számára is követhető a megerősített vizuális jelekkel. E tanulási rendszerben felerősödik az információáramoltatás és az együttnevelés.

A programban helyet kap az óvodapedagógus által kezdeményezett egyéni fejlesztés, amely számos probléma- és feladatmegoldás lehetőségét adja a gyermekeknek.

A tanulás tervezése évszak projektben történik, melynek minden elemét a szülők tájékoztatása érdekében hozzuk nyilvánosságra. Az óvodapedagógusok a csoportokhoz tartozó öltözőkben helyezik ki. A projekt kidolgozása a szülők számára legyen

áttekinthető, esztétikus, könnyen olvasható és folyamatosan követhető. Ezért piktogramokkal jelölik meg az aktuálisan tanítandó anyagokat.

A következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételeinek megkönnyítése

A gyermek adottságainak, képességeinek, készségeinek egyéni **belső** érési folyamatának figyelembevételével tervezzük meg az egyéni fejlesztési programot. A fejlesztés során a gyermek elemi pszichikus szükségletének kielégítését, a játékban, a játékba integrált tanulásban biztosítjuk. A szülőket tájékoztatjuk arról, hogy az iskolára való előkészítés az óvodában nem külön feladat, hanem a gyermeki személyiséget kibontakoztató 3-4 éves nevelési folyamat eredménye, az iskolai beilleszkedés közvetett segítésében az óvoda kiegészíti a családi nevelést.

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére hat-hét éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet. Belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben az óvodából iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek mindegyike egyaránt szükséges a sikeres iskolai munkához. **A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre.**

Javaslat a gyermekek hetirendjének elkészítéséhez

(3-7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas, csak az időkerete változik)

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Délelőtti játékba integrált tanulás	Vers, mese, dramatikus játék Ének-zenei képességfej.	Vers, mese, dramatikus játék Rajz, mintázás, kézimunka	Vers, mese, dramatikus játék	Vers, mese, dramatikus játék	Vers, mese, dramatikus játék Mozgás, mozgásos játékok
Udvari játékba integrált tanulás	Énekes játékok Tánc	A környezet megszeretése, A külső világ tevékeny megismerése	A környezet megszeretése A külső világ tevékeny megismerése	A környezet megszeretése A külső világ tevékeny megismerése	
Délutáni játékba integrált tanulás	Egyéni fejlesztések	Zenés, mozgásos percek, Egyéni fejlesztések	Egyéni fejlesztések	Zenés, mozgásos percek, Egyéni fejlesztések	Egyéni fejlesztések

A szervezett tanulás formái

(3-7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas)

Kötelező	Mozgás, mozgásos játékok Énekes játékok (4-7 éveseknek) Vers, mese, dramatikus játék
Kötetlen	Rajz, mintázás, kézimunka A környezet megszerettetése Ének-zenei képességfejlesztés Egyéni fejlesztések

A szervezett tanulás munkaformái

Frontális	Mozgás, mozgásos játékok Vers, mese, dramatikus játék Zenés-mozgásos percek Énekes játékok, tánc Futás, kocogás
Mikrocsoportos	Ének-zenei képességfejlesztés Rajz, mintázás, kézimunka A környezet megszerettetése, a külső világ tevékeny megismerése
Egyéni	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

A szervezett tanulás időkeretei gyermekenként

- A 3-4 évesek napi szervezett tanulási időkerete maximum 35'
- A 4-5 évesek napi szervezett tanulási időkerete maximum 45'
- A 5-7 évesek napi szervezett tanulási időkerete maximum 65'

Alapelvek a tanulási folyamatok értékeléséhez:

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

Az óvodapedagógus alkalmazza a differenciált, árnyalt értékelést.

Alkalmazza a jutalmazás sokféle módszerét: simogatás, megerősítő pillantást, testközelséget, gesztust, mimikát, szóbeli közlést egyénileg, a csoport előtt és a szülőknek egyaránt.

A büntetés teljes mértékben kerülendő a tanulási folyamatban, mert a gyermekek kíváncsiságát, érdeklődését, motivációját tönkreteszi és lefékezi. Az óvodapedagógus a tanulási szokásokat alakítsa úgy, hogy egy gesztus, tekintet, egy átrendeződés segítsen a nemkívánatos magatartás megszüntetésében.

Az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy minden gyermek reálisan ismerje meg testi, lelki, szellemi értékeit, de azt is tudja, hogy melyek a hiányosságai.

A tanulási folyamatban is csak akkor segítsen az óvodapedagógus a gyermekeknek, ha kéri a segítséget, mert elakadtak a probléma megoldásában. A gyermekek próbáljanak minél több mindent önállóan megoldani.

7.3. Vers, mese, dramatikus játék

A **tevékenység célja**: a gyermekek érzelmi, erkölcsi és értelmi fejlődésének segítése, a pozitív személyiségjegyeinek megalapozása elsősorban a népmesék segítségével.

A mesék mágikussága, a csodás meseélmények, a versek zeneisége, rímeinek csengése, valamint a mesék feldolgozása adjon a gyermekeknek igazi irodalmi művészi élményt.

A mindennapos mesélés, - a többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt-mondókázás és verselés biztosítsa a kisgyermeknek lelki nyugalmát, lelki békéjét. A mondókák, dúdoló, versek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével nyújtsanak érzelmi-érzelmi élményeket a gyermekek számára.

Az óvodapedagógus feladatai

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása.
- Az óvodáskorban kedvelt hagyományos formák biztosítása (mesélés, verselés, dramatizálás, bábozás és dramatikus játékok).
- A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése az irodalom eszközeivel.

7.3.1 A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása

A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása népi, dajkai hagyományok, kortárs irodalmi művek felhasználásával az óvodapedagógusok feladata. A művek kiválasztásában érvényesüljön a pedagógusok értékrendje, pedagógiai, pszichológiai, módszertani tudatossága és a tradicionális értékek továbbéltetése.

Az **igényesen megválasztott** alkotások segítségével találkozhatnak a gyerekek olyan erkölcsi fogalmakkal, mint pl.: az együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség. A mesék, történetek drámajátékokkal való feldolgozása, dramatizálása során megtanulhatják alkalmazni ezeket a fogalmakat, így azok, beépülve személyiségükbe, elősegíthetik pozitív attitűdjük kialakulását. Az irodalmi alkotások megjelenítése (dramatizálás, drámajáték) pedig hozzájárul akarati tulajdonságuk fejlődéséhez, szokás- és normarendszerük megalapozásához is, mint pl.: önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat.

Az óvodapedagógus a témához igazodó mesék, versek kiválasztásával elősegíti a gyermekek egészséges életmód iránti igényének, környezettudatos magatartásának, szülőföldhöz való kötődésének (hazaszeretetének) megalapozását, szocializációját.

Az óvodapedagógus segítségével a verselés, mesélés tevékenységrendszer támogatja a gyermeket abban is, hogy felismerje és megbecsülje a természeti-, társadalmi környezetben megmutatkozó jó és szép dolgokat. A meseszövegek hatékony eszközei a kommunikációs kompetenciák fejlesztésének, a multikulturális nevelésnek és a személyiségformálásnak.

Az óvodapedagógus a legkisebbek **versanyagát** népi mondókákból, rigmusokból és legismertebb költőink ritmikus, zenei hatású, játékos verseiből állítsa össze. Olyan **meséket** válasszon, amelyek cselekménye egyszerű, érthető és ritmikus ismétlődések jellemzik.

Később a gyermekek meséi már lehetnek többfázisú állatmesék, népmesék, dramatikus népszokások, novellisztikus-realisztikus mesék is. Kapjanak helyet a magyar klasszikusok és a mai magyar írók meséi is. A csoportösszetétel figyelembevételével a

mese, vers anyagának megválasztásakor a multi- és interkulturális nevelés valósuljon meg. Ebben a korban a népi mondókák, névcáfólok, halandzsza szövegű kiolvasók alkotják a tervezett mondókázás anyagát. Szerepeljenek a vidám, humoros versek, klasszikusok és mai magyar költők népköltészeti ihletésű, ritmusélményt nyújtó versei.

Az óvodáskor a mesehallgatás igazi ideje. A gyermekek mesetárába épüljenek be az állatmesék, a cselekményesebb népmesék, a novellisztikus-realisztikus mesék, a klasszikus tündérmesék, a tréfás mesék és műmesék. A gyermekek a meseregényeket is szívesen hallgatják, folytatásait napokon keresztül izgatottan várják. A gyermekek versanyaga gazdagodjon a különböző típusú népi mondókákkal, kiolvasókkal. Ismerjenek meg olyan közmondásokat, amelyeket a környezet gyakran hangoztat. Az óvodapedagógus a nagyobbaknak bátran olvasson lírai műveket is, mert a gyermekek már megérik a költői képek érzelmét kifejező erejét. A kiválasztott versek, mesék erősítsék a környezet megszerettetését, a néphagyományőrzést, és az évszakok szépségét.

7.3.2 *Az óvodáskorban kedvelt hagyományos formák biztosítása*

Az óvodába kerülő 3-4 éves gyermekek első igazi versélménye a mondókákhoz, **ölbeli játékokhoz** tapadnak. A népi mondókákhoz kapcsolódó mozdulatok, játékok felettébb nagy élvezetet jelentenek a gyermekeknek, mert a felnőtt ölében, testmelegében teljes biztonságérzetben hallgathatják. Ez a többször átélt fizikai kontaktus sokat jelent a gyermek és a felnőtt érzelmi egymásra találásában. Az óvodapedagógus teremtsen minél több lehetőséget a **vidám rigmusok** korai megkedveltetésére. A gyermekek az óvodapedagógussal együtt sokszor ismételjék az **állathívogatókat**, **altatókat**, **kiolvasókat**, de sohase keltsen bennük gyakorlás érzetét.

Az egyszerű állatmeséken keresztül fokozatosan szoktassuk rá a gyermekeket a mese figyelmes végighallgatására. A mese többszöri meghallgatása után legyenek élvezői a mese dramatikus feldolgozásának. Először az óvodapedagógusok, a nagyobb gyermekek, majd a kicsik fokozatos bevonásával próbálják megjeleníteni az egyszerű mesét. Rövid, improvizált jelenetek bemutatásával a gyermekek ismerjék meg a **bábokat**. Az óvodapedagógus mutasson be párbeszéd formájában előadott rövid, ötletes jeleneteket.

A könyvek megszerettetése érdekében a gyermekek lapozgassanak leporellókat, színes képeskönyveket, otthonról is hozzák el kedvenc könyveiket, hogy megmutathassák egymásnak.

Az óvodapedagógus a vers, mese, dramatikus játékok illusztrálásához csak olyan kellékeket használjon, amelyek elősegítik a képzeleti képek előhívását, s a meséhez való erős kötődés kialakulását.

Az óvodapedagógusok és a nagycsoportos gyermekek bábozzanak, dramatizáljanak minél több alkalommal a kisebbeknek. Legyen ez színpoltja az óvodai ünnepeknek és rendezvényeknek is. A kiscsoportos gyermekek egy nevelési év alatt ismerjenek meg 10-12 mondókát, 10-14 új mesét, s ezeket minél többször ismételjék.

Az óvoda szervezzen a gyermekeknek rögtönzött óvodai báb és dramatikus előadásokat, amelyeket a nagyobb korú gyermekek meglepetésként, örömmel mutatnak be a kicsiknek.

A nagyobb gyermekekben kialakul a mese és a vers szeretete. Igénylik, izgatottan várják az óvodapedagógusok meséit. A gyermekek arcán megjelenik a belefeledkező áhítat és a figyelő ámulat. Játéukban mind gyakrabban előfordul a mesélés, bábozás és az ismert mondókák, halandzsa szövegű kiolvasók ismételtetése. Az új versek kapcsolódjanak a gyermekek élményeihez, tapasztalataihoz, hangulatához.

A gyermekek pozitív személyiségjegyeinek megalapozása érdekében az óvodapedagógus a mese mondanivalóját erősítse meg, pl. egy közmondással, amit a szülőkkel is megbeszél, s jól látható helyen az öltözőben elhelyez. Így a szülők is együtt tudnak gondolkodni az óvoda lélektelítő hatásán, a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak alakításán. Az óvodapedagógus segítségével jelenítsék meg a meséket, a gyermekek élményeit. A gyermekek szeretnek bábjátékot rögtönözni, meséket kitalálni, elkezdett meséket befejezni saját fantáziájuk szerint. Az óvodapedagógus teremtsen ehhez minél több lehetőséget. A 4-5 éves gyermekek 4-5 mondókát, 5-6 rövid mesét és 10-14 új mesét ismerjenek meg.

A nagycsoportos gyermekek körében is minden adandó alkalmat használjon fel az óvodapedagógus a kiolvasók, ritmusok ismételtetésére. A gyermekek nagyon élvezik a rímes találós kérdéseket és a rímjátékokat. Legyen lehetőség az ilyen típusú játékokra is.

A gyermekek ismételtessék az előző években tanult verseket. Az új versek (10-12) bemutatása mindenkor kapcsolódjon a gyermekek élményeihez. Az óvodapedagógus lehetőleg ne szavaltassa a gyermeket kórusban. Kerülje az éneklő hanglejtést. Ügyeljen a szavak gondos, tiszta kiejtésére és az értelem szerű hangsúlyozásra. (Kivételt képeznek a ritmikus versek, pl.: Weöres Sándor: Galagonya) Az óvodapedagógus-főleg a délutáni pihenés alatt- olvasson fel nagycsoportos gyermekeknek **folytatásos mesét**.

A gyermekek fantáziája gazdag. Az óvoda adjon a gyermekeknek próbálkozási alkalmat a mese önálló befejezésére, mesék kitalálására. A közösen kitalált meséket nevezzék el „**mi mesénk**”-nek.

A gyermekek saját vers- mesealkotása, annak mozgással, mimetikus játékkal, vagy ábrázolással történő kombinálásával a gyermek lehetőséget kap az önkifejezésre. A meseszereplők jellemző tulajdonságai alapján keressen az óvodapedagógus olyan közmondásokat, amelyekkel meg tudja erősíteni az erkölcsi tulajdonságokat. A gyermekek szeretik rajzban is kifejezni a vers-és meseélményeiket. Ezekből készítsenek közösen albumot. Az auditív élményhez társuló vizuális élmény lehetőséget ad az ismétlésre és az élmények felelevenítésére.

A nagycsoportos gyermekek a nevelési év folyamán halljanak legalább 15-18 új mesét.

E tevékenység minden nap megjelenik az óvodában. Az óvodapedagógus közvetett módon, zenei szignállal, mesepárnák elkészítésével, gyertyagyújtással csalogatja a gyermekeket a meseszobába (sarokba). Amikor minden gyermek megérkezik, csak akkor kezdje el a mesét, gyertyafénynél, vagy lámpagyújtás után. Egy héten keresztül ugyanazt a mesét hallják a gyermekek, hogy a rákövetkező héten eljátszhassák, megjeleníthessék a különböző mesealakokat. A tevékenység befejezését jelzi a gyertya elfújása vagy az óvodapedagógus éneke, ami stílusosan kapcsolódik a meséhez.

7.3.3 *A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versek, mesék, dramatikus játékok segítségével*

A nyelvi képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese, a vers, a bábozás és a dramatikus játék. Ezeken keresztül a gyermekek elsajátítják a helyes hanglejtést, a tiszta beszédhallást és a nyelvtanilag helyes beszédet. Megjegyzik a mese jellegzetes nyelvi fordulatait, mondatpaneljeit, szövegrészleteit. Az utánzásos tanulás útján később ezek megjelennek a beszédben, a legkülönbözőbb kommunikációs helyzetekben és tevékenységekben. A mese mintát szolgáltat az árnyalt stílusra, a párbeszédre, a tömör mondataalkotásra. Hatása maradandó a szókincs gyarapításában, a kifejezőkészség fejlődésében, a nyelvi illemtan alakulásában. A gyermek számtalan **kommunikációs kifejezőeszközt** sajátíthat el a népmesékkal való találkozásokkor:

A népi mondókák segítségével tisztítható a magán- és mássalhangzók helyes ejtése, és alakítható a gyermekek megfelelő artikulációja. A gyermekek a népköltészeti alkotásokból sok új fogalmat ismerhetnek meg. A bábjátékban, dramatikus játékban a gyermekek kibontakoztathatják szabad önkifejezésüket. A dramatikus helyzetek lehetőséget adnak a társalgási kedv fokozására és az önálló versmondásra.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek szívesen ismételtetik a verseket, rigmusokat.
- Egyénenként vállalkoznak a mesék, versek és a mondókák elmondására.
- Várják, igénylik a mesehallgatást.
- Szívesen mesélnek, báboznak, dramatizálnak az óvoda kiscsoportosainak és a maguk szórakoztatására is.
- Megjegyeznek 10-14 gyermekmondókát, 6-8 verset és 15-20 mesét.
- Tudnak meséket, történeteket kitalálni, s azt mozgásban megjeleníteni.
- Érzékelésük, észlelésük, téri észlelésük tovább differenciálódik.
- A különböző irodalmi műfajok megismerése, feldolgozása során az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés.
- Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele.
- A cselekvő szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

7.4. Ének, zene, énekes játékok, tánc

A tevékenység célja: a közös éneklés, közös énekes játék örömeinek megéreztetése a gyermekekkel, hogy azon keresztül formálódjon a zenei ízlésük és az esztétikai fogékonyságuk.

A gyermekek jussanak minél több olyan zenei élményhez, amely megalapozza zenei anyanyelvüket, fejleszti a gyermekek zenei hallását, ritmusérzékét, éneklési készségét, harmonikus, szép mozgását. A népi értékek továbbélését segíti, a népzene, a népdal, a népszokások megismertetése.

A zenehallgatási lehetőségek – az élő előadás, az emberi hang és hangszeres játék, valamint az igényesen kiválasztott hangfelvételek – fejlesszék a gyermekek művészi fogékonyságát.

Az óvodapedagógus feladatai

- A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása
- Az óvodáskorban megtervezhető hagyományos zenei tartalmak biztosítása
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal és a zenei képességfejlesztő játékokkal.

7.4.1 A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása

Az óvodai zenei nevelés során a gyermekek mondókákat, énekes játékokat, komponált gyermekdalokat ismernek meg. Az anyag kiválasztásánál tekintettel vagyunk a gyermekek nemzetiségi hovatartozására. A mondókák, énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások zenei anyanyelvünk művészi értékei. Fontos eszközül szolgálnak az óvodás korosztály zenei képességeinek és zenei kreativitásának fejlesztéséhez.

A **3-4 éves korú gyermekek** nagyon élvezik, az **ölbeli játékokat**, amelyeket a felnőttekkel közösen játszhatnak, és kiemelt szerepük van a beilleszkedési folyamatban. Legyen ezek között arc-, kéz-, ujj- és lovagoltató játék. A tapintásos kontaktussal összekapcsolt zenei élmény a szeretetkapcsolat, a biztonságérzet kialakításának egy láncszeme. A kicsik egyszerű, 4-5 hangból álló olyan énekes játékokat tanulnak meg könnyedén, amelyek álló helyzetben, játékos mozdulatokkal eljátszhatók. A gyermekek mindössze egy-két **komponált gyermekdalt** tanuljanak meg az ünnepek köszöntésére.

A nagyobb gyermekeknek teremtsen továbbra is az óvodapedagógus olyan helyzetet, hogy minél gyakrabban játszhasanak, akár egymással is ölbeli játékokat, mondogathassanak mondókákat. Ők már képesek arra, hogy nehezebb, pentaton jellegű dúr hexakord hangkészletű énekes játékokat énekeljenek, amelyek mozgásanyaga is összetettebb. Megismerhetik a csigavonalat, hullámvonalat, szerepcserére épülő játékokat. A nyolcad, negyed ritmusképeken túl megjelenhet a szinkópa is. A néhány alkalmi dal kiválasztásában is az igényesség domináljon, melyekhez a gyermekeket ösztönözzük mozdulatok kitalálására.

Az 5-7 éves gyermekeket ösztönözzük „anyáskodó” szerepre, játszanak minél több ölbeli játékot a kisebbekkel.

A döntés egyik játékos eszköze a kiolvasó, amit különböző élethelyzetekben is alkalmazhatnak a gyerekek.

A zenehallgatáshoz olyan műveket válogasson az óvodapedagógus, amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését a nemes zene iránt, valamint jól elő tudja adni, megfelel a

hanganyagának. Az óvodapedagógus élethelyzetéhez kapcsolva tervezze meg a zenei élményközvetítést. Lehetőleg minél többször énekeljen népdalokat, de jelenjenek meg a zenei repertoárjában a rokon-, és más népek dalai, a magyar komponált műzene.

7.4.2 Az óvodáskorban megtervezhető hagyományos zenei tartalmak biztosítása

A 3-4 éves gyermekek ismerkedjenek meg 6-8 mondókát, ölbeli játékot és 10-15 énekes játékot. A rövid mondókák, dalok 2/4-es üteműek legyenek, amelyekben negyed és páros nyolcad ritmusok találhatók.

Ezeken a játékokon keresztül ismerjék meg közvetve a **zenei alapfogalmakat**. Próbálgassanak halkabban, hangosabban beszélni, mondókát mondani és énekelni. Figyeljék meg a csendet, a környezet hangjait, egymás hangját és a dallamjátszó hangszerek hangszínét.

Az **egyenletes lüktetést** érzékeltessék különböző játékos mozdulatokkal. Az óvodapedagógus énekelgesse a gyermekek nevét, jelét, csalogassa őket énekelve a közös játékba, tevékenységbe.

Az óvodapedagógus keltse fel a gyermekek érdeklődését a zenehallgatás iránt, hogy fokozatosan kialakulhasson bennük az áhítatos, elálló lélegzettel hallgatott zenebefogadás. Minél több zenei élményt közvetítsen, elsősorban énekes előadásával. A mindennapok során a különböző tevékenységekhez minél gyakrabban kapcsoljon zenei élmény-kiegészítést. Az óvodapedagógus a zene iránt érdeklődő szülőket próbálja bevonni közös éneklésbe, 30 perces rövid **hangversenyekbe**. A gyermekeknek legyen lehetősége 2-5 percig tartó hangszeres zenét, kórusmuzsikát videofelvételen, mikrocsoportban megtekinteni.

A **nagyobb, fejlettebb gyermekek** énekelgessenek 6-8 motívumból álló énekes játékokat, műdalokat. A 4-5 új mondóka és a 12-15 új gyermekdal megismerése mellett ismételgessék a 3-4 éves korukban tanult mondókákat, gyermekdalokat is. A dalok hangterjedelme továbbra is pentaton jellegű dúr hexakord maradjon.

Az énekes játékok közül az óvodapedagógus már nehezebbeket is válogathat, pl.: szerepcserés, párválasztó, sorgyarapító-fogyó játékokat. Az óvodapedagógus minél többször tervezzen közös éneklést, közös játékot.

A gyermekek minél gyakrabban énekelgessenek önállóan, egyénenként az éneklési készség fejlesztése és az önálló éneklésnél tapasztalható gátlások leküzdése érdekében. Énekelgessenek egyénileg, mikrocsoportban, halkabban, magasabban, mélyebben, gyorsabban és lassabban. Az énekek dallamvonalát próbálják a levegőben felvázolni.

A gyermekek élvezettel játsszák a kérdés - felelek játékokat változatos szövegű és ritmusú motívumokkal. Minél többször legyen lehetőségük az énekes sarokban újrajátszani a mikrocsoportban átélt zenei képességfejlesztő játékokat.

Minél több alkalommal érzékeljék az egyenletes lüktetést, a motívumok hangsúlyát és a mondókák, dalok ritmusát. Használjanak többféle népi ritmuseszközt a ritmusérzékük fejlesztéséhez. Ezeket a „ritmushangszereket” barkácsolják közösen a szülőkkel,

óvodapedagógusokkal, hogy együtt tudjanak mondókázgatni, énekelgetni maguk és mások örömeire.

Az 5-7 éves gyermekeknek legyen lehetősége megismerni, és sokat ismételtetni 4-7 új mondókát, 15-18 új énekes játékot és 3-4 alkalomhoz illő műdalt. A tanult mondókáknak, gyermekjátékoknak találjunk ki szimbólumot, melyet helyezünk el az énekes sarokban. Ezek emlékeztetnek a tanult dalokra, és lehetőséget adnak a felidézésre, ismétlésre, az élmények felelevenítésére. A dalok hangkészletére általában a félhang nélküli ötfokúság a jellemző. Az óvodapedagógus válogasson olyan dalokból, melyben szünet, szinkópa, triola ritmusjelek is megtalálhatók.

A legidősebb óvodások szabálytartó képessége megengedi, hogy az óvodapedagógus bonyolultabb párcsere, kapus, hidas, sorgyarapító-fogyó játékokat tervezzen, ami ennek a korosztálynak egyben a néptánca is.

Az óvodapedagógus a gyermekkel együtt variálja az énekes játékok mozgásanyagát olyan egyszerű táncos lépésekkel, amit a felnőtt minta utánzásával követni tudnak (táncház).

Az óvodapedagógus a gyermekek tiszta éneklését minél gyakoribb egyéni énekléssel segítse elő. A hallásfejlesztést segítő zenei fogalompárokat, pl. a halkabb-hangosabb éneklést kapcsolják össze a tempóváltoztatással, dallambujtatással, hangszínfelismeréssel.

A ritmusfejlesztés eredménye, hogy a gyermekek meg tudják különböztetni az egyenletes lüktetést és a dalok ritmusát.

A gyermekek játsszanak minél gyakrabban zenei formaérzék-fejlesztő játékokat, hogy különböző mozgással megérezhessék a motívumok hosszát. Az óvodapedagógus fejlessze a gyermekek alkotóképességét, teremtsen arra lehetőséget, hogy egy-egy zenei képességfejlesztő játékot többféleképpen lehessen megoldani.

7.4.3 A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

A zenei nevelés szervezeti formája kötetlen és kötött jellegű. A munkaformái tovább differenciálódnak. Az óvodapedagógus az ének-zenei képességfejlesztő játékokat kötetlen jelleggel, mikrocsoportos munkaformában szervezze meg. Ezzel a munkaformával, ahol egyszerre csak hat gyermekkel foglalkozik, egyéni képességeket figyelembe véve eredményesebben tud fejleszteni. A kötött jellegű szervezett énekes játékot, lehetőleg az udvaron tartsa meg az óvodapedagógus, rossz idő esetén pedig a csoportszobában. Ebben a formában csak énekes játékokat tervezzen az óvodapedagógus, hogy semmi se szakítsa meg az önfelelt, élményteli játékot. Az óvodapedagógus a gazdag, igényes módszertani kultúrájával érje el, hogy az énekes játékok igazi katarzisz élményt jelentsenek a gyermekeknek.

A programhoz ovihangversenyek társulnak, amit az óvoda elsősorban zeneiskolások, énektagozatos tanulók, szülők, nagyszülők és a zenetanárok, bevonásával szervez meg. Az óvodában ez lehet évszakot nyitó, vagy záró "ünnep".

7.4.4 A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mondókákkal, gyermekdalokkal és a zenei készségfejlesztő játékokkal

A gyermekek lassabban énekelnek, mint ahogyan beszélnek. A lelassított mondókák, énekek ismételtetése segíti a helyes artikulációt, a szavak ép, pontos kiejtését. A mondókák, énekek szövegének hanglejtése, hangsúlya, ritmusa, hangerejének utánzása megérezteteti a nyelv kifejezőerejét, szépségét.

Az éneklési készség fejlesztését szolgáló hangutánzó szavak éneklése segíti a magán- és mássalhangzók pontos képzését, kiejtését. A sokféle énekes játék adjon alkalmat a szókincs bővítésére is.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek élvezettel játszanak énekes játékokat.
- A gyermekek gátlások nélkül tudnak egyedül énekelni.
- Élvezettel tudnak zenét hallgatni.
- Megkülönböztetik az elemi zenei fogalmakat.
- Érzik az egyenletes löktetést és a dalok ritmusát.
- Tudnak ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni.
- Ismerik a motívum hosszát.
- Szeretnek dudorászni, énekelgetni játék közben.

7.5 Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A tevékenység célja: a gyermekek élmény- és fantáziavilágának képi, szabad önkifejezése. A gyermekek tér, forma és szín képzeletének gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása.

Az „ovigaléria” programja adjon mindennapi lehetőséget a műalkotásokkal való találkozáshoz, amely művészeti élményben részesíti mind a gyermekeket, mind a szülőket.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése.
- Az óvodáskorban tervezhető alkotó- alakító tevékenységek tartalmának, minőségének differenciált fejlesztése.
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása.

7.5.1 A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése

A gyermekekben kialakítjuk az igényt az alkotásra, az önkifejezésre és az esztétikai élmények befogadására, ezáltal gazdagítjuk belső képi világukat.

Az alkotó tevékenységhez méretben, **minőségben megfelelő eszközök szükségesek.** Az eszközök kiválasztásában a praktikum, a célszerűség és az esztétikum szem előtt

tartására szükséges törekedni. Az alkotó-alakító tevékenységekhez az a **megfelelő hely**, ahol a mozgó gyermekektől védett az alkotók köre. A különböző méretű anyagok elhelyezéséhez tárlóhelyekre van szükség. A munkaasztalt úgy alakítsa ki az óvodapedagógus, hogy maximum 6 gyermek egyszerre kényelmesen elférjen, és közel legyenek az alkotóeszközök tároló helyei.

Ebben a térben helyezze el a gyermekek mini galériáját, ahová önállóan teszik ki az alkotásaikat. Így egy héten keresztül gyönyörködhetnek a „műveikben”. A szülőknek a gyermekek alkotásait albumszerűen elrendezett formában tesszük ki.

Az alkotó tevékenységhez olyan légkör szükséges, amelyben a gyermekek szívesen bekapcsolódnak a munkába, s az elrontott, sikertelen lépéseiket minden lelki feszültség nélkül javítják, vagy előről, kezdik.

Az óvodapedagógus a tevékenységhez biztosítson elegendő időt is. A gyermekek lehetőleg addig alkossanak, ameddig kedvük tartja.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek egyenként tanítsa meg az eszközök biztonságos kezelését, használatát. Ismertesse meg őket a rajzolás, mintázás és a kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival. A rajzoláshoz, festéshez, mintázáshoz, anyagformáláshoz, szövésfonáshoz, batikoláshoz, origamihoz, építéshez, a kézimunka egyéb fajtáihoz, a műalkotással való ismerkedéshez az óvodapedagógus gondolja végig a feltételeket, s teremtsen meg még a mindennapi szabad játékban is. A gyermekek a festéshez, agyagozáshoz köpenyt vagy kötényt használjanak, hogy óvják a tiszta ruhájukat.

7.5.2 Az óvodáskorban tervezhető alkotó, alakító tevékenységek tartalmának, minőségének differenciált fejlesztése

Az óvodapedagógus az óvodába kerülő 3-4 éveseknek tegye lehetővé, hogy játszva ismerkedhessenek az anyagokkal, eszközökkel és a technikai kivitelezés módjaival.

A tevékenységek a képalakítás, a plasztikai munkák és az építés köré csoportosíthatók.

Az óvodapedagógus tervezze meg a **képalakító tevékenységek** technikáit és eszközeit. Nem tervezhető a szándéktalan firka, és a látszólag szándékos forma-firka időszakában a témajavaslat. A gyermek az elkészült firkák után fogalmazza meg, hogy mit alkotott. A gyermekeknek később is legyen lehetőségük az élményeiknek, érdeklődésüknek megfelelő szabad témaválasztásra. Alkossanak képeket, festéssel, zsírkrétával, papírragasztással, agyagba – homokba karcollással, nyomattal, stb. Az óvodapedagógus segítse a gyermekek képalakító készségeinek megindulását a szórt elrendezéstől a képelemek, részformák elemeinek egymáshoz rendezésével. A gyermekek tetszés szerint vegyenek részt a **plasztikai alakításban**. Ismerkedjenek az anyagok alakíthatóságával nyomkodva, ütögetve, gyurkálva, gömbölyítve, simítva, sodorva, mélyítve, tépegetve, karcollva, stb. A gyermekeknek legyen biztosítva a mindennapi agyagozás.

A legkisebb óvodások is ismerkedjenek az **építés** során a különböző tárgyak formáival, alakzataival. Teremtsünk olyan lehetőséget, hogy szívesen beszéljenek alkotásukról, s örüljenek a létrehozott produktumnak. Ezért a rajzos munkaterületen

alakítsunk ki egy esztétikus polcot, képtároló lehetőséget, hogy sokáig tudjanak gyönyörködni alkotásaikban.

Az óvodapedagógus a **4-5 éves gyermekek** alkotó-alakító tevékenységét gazdagítsa, bővítse tovább. A gyermekeknél megjelenő szándékos **képalakító** tevékenységet segítse élményeikhez kapcsolható témajavaslatokkal, s ezekhez legkifejezőbb, legmutatósbabb technika kapcsolásával. Jelenjen meg a gyermekek rajzában az emberábrázolás, a környezet, a tárgyak, a cselekvések saját elképzelés alapján történő megjelenítése. A gyermekek gyönyörködjenek a gazdag formákban, a színkeveréssel alkotott színárnyalatokban. Használjanak ceruzát, krétát, filc- és rost írónokat, fapálcákat, különböző vastagságú ecseteket a rajzok finomabb kidolgozásához. A gyermekek nagyon szeretnek spárgából, fonalakból, textilből, termésekből képeket komponálni, teremtsünk erre is lehetőséget. A **plasztikai munkák** során legyenek képesek a formák tagolására. Tudjanak játékuhoz kellékeket, valamint alkalmi ajándéktárgyakat készíteni. Használjanak különböző formájú textilt, bőrdarabot, gallyakat, terméseket a plasztikus formák létrehozásához. Az építés során próbálkozzanak a tér variálásával, az építés részletezésével. Ehhez használjanak, pl.: nagyobb méretű dobozokat, takarókat, térelválasztó elemeket, berendezési tárgyakat. A gyermeket aktivizáljuk az eszközök előkészítésére, tisztán tartására, elrakására.

Az **5-7 éves gyermekek** alkotó-együttműködési készségét figyelembe véve az óvodapedagógus segítse a képi, a plasztikai és a környezetalakításból eredő aktív tárgykészítés bővülését. A **képalakító alkotás** során a gyermekek minél többször alkossanak közös kompozíciót. Az óvodapedagógus gazdagítsa a technikai megoldásokat és az eszköz-lehetőségeket, pl.: batik, kollázsok, plakettek, domborművek, viaszkar, lenyomatok, stb. alkalmazásával. A saját élményeken alapuló cselekményes témákban jelenjenek meg a mesék, versek, énekes játékok, ünnepek eseményábrázolásai is. A gyermekek alkalmazzanak a képalakításhoz minél eredetibb megoldásokat, jelenítsék meg a formákat, színeket egyéni módon. A gyermekek **plasztikai munkájában** is jelenjen meg a közös térbeli, többalakos kompozíció, egy-egy mesejelenet, énekes játék, élethelyzet, stb. Az óvoda „legidősebbjei körében” alakítsuk ki az ajándékkészítés igényét. Biztassuk őket, hogy az ünnepekre, a vendégek fogadására készítsenek ajándékot szüleik, vendégeik részére, de gondoljanak az óvoda legkisebbjeire és felnőttjeire is. Éljk át minél gyakrabban az ajándékozás örömét. Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket a játékok, bábok, játékkellékek készítésében. Szülők segítségével gyűjtsék az alkotó-alakító munkához szükséges anyagokat. A gyermekek legyenek megtervezői a környezetalakító, díszítő munkának. Vonjuk be a szülőket is az óvoda szepítésébe.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket abban, hogy az építésben nagyobb méretű elemekből térben is állítsanak össze, pl.: búvóhelyeket, drámajátékhoz szükséges egyszerű díszleteket, stb. A térbeli tapasztalat segítse az eredeti megoldások kivitelezését is. A gyermekek lehetőleg teljesen önállóan készítsenek elő, illetve gondozzanak minden anyagot, eszközt, amelyek az alkotó tevékenységhez szükségesek. Az óvodapedagógus a gyermekeknek biztosítsa a több napon át tartó építés lehetőségét.

Programunk szerint az óvodában a gyermekek **időszakonként megrendezett ovigalériával** találkoznak. Minden esetben ünnepélyesen nyissák meg az alkotók kiállítását, legyen ez a nap más, mint a többi. A gyermekek kis csoportokban többször nézzék meg, csodálják meg a kiállított alkotásokat. A gyermekek a kiállított alkotásokról mondjanak véleményt. Az óvoda ovigalériája legyen az 5-7 évesek ízlésformáló, szemet

gyönyörködtető, beszélgető helye, ahol a műalkotások hangulati, formai, színbeli hatásáról esik szó. A **gyermek**ek kis csoportokban, személyesen **találkoznak a művészeti iskolásokkal, alkotó rajztanárral, művésszel.**

7.5.3 *A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása*

Az **óvodapedagógus** egy héten egyszer tudatosan irányított mikrocsoporthoz, **kötetlen formájú tevékenységet szervez.** Az általa előkészített eszközök motiválják a gyermekeket az alkotóalakító tevékenységre. Az egyéni segítségnyújtás érdekében egyszerre csak 5-6 gyermek vegyen részt a tevékenységben. A gyermekeknek ajánljon egy témán belül alternatív lehetőséget, és legalább kétféle technikát. Az óvodapedagógus teremtsen meg annak lehetőségét, hogy minden gyermek ilyen formában megalkothassa az ajánlott eszközfeltételekkel képi-plasztikai elképzelését. A gyermekek jelenítsék meg személyiségük kivetített darabját, amelyben érzelmeik, vágyaik, szorongásaik, fantázia- és élményviláguk megmutatkozik.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Képzalkotásban egyéni módon jelenítik meg élményeiket, elképzeléseiket.
- A gyermekek alkotására jellemző a részletező formagazdagság, a színek variálása. Színhasználatukban érvényesítik kedvenc színeiket.
- Örülnek egyéni és közös kompozícióiknak.
- Alkotásaikat izléselesen elhelyezik a mini galériájukban.
- Plasztikai munkáik egyéni, részletezőek.
- Téralkotásban, építésben közösen vesznek részt.
- Rácsodálkoznak a szép látványra, tudnak gyönyörködni benne.
- Megfogalmazzák értékítéletüket, beszélgetni tudnak az alkotásokról.
- Önállóan és csoportosan is készítenek játékokat, ajándékokat, kellékeket.

7.6. **A mozgás, mozgásos játékok**

A **tevékenység célja:** a gyermekek természetes, harmonikus mozgásának, testi képességeinek fejlesztése játékos formában.

A gyermekek mozgásszükségletének kielégítése.

A gyermekek tájékozódásának, alkalmazkodó képességének, valamint a személyiség akarati tényezőinek fejlesztése úgy, hogy megmaradjon a gyermekek szabad mozgáskedve. Sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formák, játékok segítségével elősegíteni a finommotoros mozgáskészségek, valamint a mozgáskoordináció fejlődését. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

Az óvodapedagógus feladata

- Az óvodáskorban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása.

- A különböző szervezeti formák megteremtése a gyermekek mozgás-szükségletének differenciált kielégítése érdekében.

7.6.1 *Az óvodáskorban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása*

A gyermekek nagymozgása (járás, futás, kúszás, mászás) jól fejleszthető az óvoda udvarán, ahol tér és mozgásfejlesztő eszközök állnak a rendelkezésükre. A szabad mozgás zavartalan gyakorlási lehetőséget ad az irányított mozgástevékenység alatt megismert mozgásformák többszöri ismétlésére. A mozgásos tevékenységeket, s azok eszközeit mindenkor a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoportok összetételéhez méretezzük. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására. A spontán – a játékban, azon belül a szabad játékban – megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés *minden napján*, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára a lehetőség biztosítása.

Az óvodapedagógus az irányított mozgásos játékokban a **3-4 éves gyermekek** nagymozgásának fejlesztésére helyezze a hangsúlyt. A gyermekek ismerkedjenek meg **futásgyakorlatokkal**, pl.: futás, különböző irányban, futás feladattal, különböző futásformákkal. Játsszanak **ugrásgyakorlatokat**, pl.: szökdeléseket, sorozatugrásokat, rövid nekifutásból fellépéseket, majd leugrásokat.

A gyermekek ismerkedjenek meg **dobásgyakorlatokkal, labdagyakorlatokkal**: pl.: hajítás helyből távolba, hajítás helyből célba, labda feldobás-elkapás, labda leütés-elkapás, stb.

A mozgásos játékok adjanak teret a **támaszgyakorlatok** gyakorlására: pl.: csúszások, kúszások, mászások. A **talajtorna** eleme is jelenjen meg a játékokban: pl.: gurulás a test hossz tengelye körül. A gyermekek játszhassanak minél több **egyensúlyozó játékot**. Az óvodapedagógus használjon többféle kéziszerrel a különböző típusú mozgásos játékokhoz. A mozgásfejlesztő játékok ne legyenek se túl könnyűek, se túl nehezek. A gyermekeket készítsék elvárható erőfelfejtésre. Az óvodapedagógus rendszerint mutassa meg a helyes mintát; és igényelje a mozdulatok pontos, esztétikus gyakorlását.

A **4-5 éves** gyermekek természetes mozgásában még mindig a nagymozgások fejlesztésére kerüljön a hangsúly. Az irányított mozgásos játékokban jelenjenek meg a **futásgyakorlatok**: pl.: fussanak három, négy akadályon át, fel- és lelépéssel, átbújással, tárgyhordozással, stb.

Az óvodapedagógus szervezzen **ugrásgyakorlatokat**: pl.: egy lábon, páros lábon, szökdeléseket, felugrásokat két lábról, leugrásokat két lábra, játékos helyből- és távolugró versenyeket, stb.

Az óvodapedagógus tervezzen **dobásgyakorlatokat**: próbáltassa a célba dobás egykezes felső dobással, babzsák harántterpeszállásból kiinduló távolba hajítását. A gyermekek minél gyakrabban játszhassanak labdagyakorlatokat, hogy tudják a labdát feldobni, elkapni, és különböző testhelyzetben gurítani.

Az irányított mozgásos játékok segítségével gyakorolják a **támaszgyakorlatokat**: pl.: csúszást, kúszást, mászást, talajon és szereken.

A **talajtorna** anyagaként jelenjen meg a gurulóátfordulás és a kézenállás előgyakorlata, „a csikórugdalozás”. Kapjon kiemelt szerepet az egyensúlyérzék fejlesztése, a szem-kéz, szem-láb koordináció differenciálódása.

A gyermekek játszhatnak **egyensúlyozó játékokat** 5 cm széles vonalon, vízszintes és rézsútós szereken. Az óvodapedagógus tervezzen lábboltozat erősítő speciális járás- és gimnasztikai gyakorlatokat.

Az **5-7 éves gyermekek** mozgása összerendezett, harmonikus ritmusú. Sokféle mozgáselemet ismernek, amit szívesen ismételnék játékos formában. Hangsúlyt kap ennél a korosztálynál a finommotorika fejlesztése és a szabályjátékok gyakorlati alkalmazása. Az óvodapedagógus minél gyakrabban tervezzen kisebb testrészekkel végzett mozgásokat. Használjanak különböző kéziszerkeket, pl.: szalagokat, rövidebb-hosszabb botokat, kisebb-nagyobb labdákat, kendőket, és babzsákokat.

A gyermekek gyakorolják a különböző típusú **futógyakorlatokat**: pl.: sorversenyt, váltóversenyt, versenyfutást. Ismerjék meg a fokozódó futást, a gyorsfutást és a lassú futást.

Végezzenek **ugrásgyakorlatokat**: Szökdeljenek haladással páros és egy lábon. Végezzenek sorozatugrásokat, különböző magasságú és különböző távolságban elhelyezett tárgyakon át. Néhány lépés nekifutással gyakorolják a magas- és távolugrásokat.

A gyermekek játsszanak **dobásgyakorlatokat**: Dobjanak egykezes, kétkezes, alsó és felső dobással célba, 2 m magas kötél felett is. A gyermekek nagyon kedvelik a **labdagyakorlatokat**. Vezessék a labdát járás, futás közben. Minél gyakrabban labdázhassanak párokban, kisebb csoportokban.

Végezzenek **támaszgyakorlatokat**: pl.: pók- és rákjáras, talicskázás. Ismételjék az óvodában tanult talajtorna elemeket: guruló-átfordulást, a test hossz tengelye körüli gurulást és a lépő láb magasra lendítésével a kézenállást. **Egyensúlyozzanak** a padon járással, fej-, kar- és lábmozgásokkal összekötve.

Próbálkozzunk a szülőkkel együtt, a szülők bevonásával családi sportnapokat szervezni.

7.6.2 A különböző szervezeti formák megteremtése a gyermekek mozgásszükségletének differenciált kielégítése érdekében

A mozgásra az óvodai nevelés minden napján az egészséges életmód erősítése érdekében minden gyermek számára –az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve- lehetőséget biztosítunk.

Az óvodapedagógus a gyermekek szabad mozgását a délelőtti és a délutáni udvari játék és séta során biztosítja. Az óvodapedagógus az irányított mozgásos tevékenységet

mindhárom korosztálynak heti egy alkalommal szervezze meg, különböző időkerettel. A mindnapi testedzés: a kocogás, futás mindhárom korosztálynak ajánlott. A futás mennyiségét a gyermekek szabadon határozhatják meg.

Minden nap ajánljuk a „**Zenés, mozgásos percek**” megszervezését, ahol a gyermekek korcsoportonként különböző időkeretben zenére mozoghatnak. Az óvodapedagógus az utánzásra alapuló mozgás anyagát gimnasztika elemekből építse fel: pl.: kartartások, testhelyzetek, kar-, törzs-, térd- és lábmozgások, valamint különböző irányú járásgyakorlatokból. A zenés, mozgásos percek kiválóan alkalmasak egy óvodai rendezvény megnyitására is.

A szabadban szervezett énekes játékok is jól szolgálják a gyermekek mozgásszükségletének kielégítését.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyermekek szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban.
- Betartják a szabályokat a különböző versenyjátékokban, figyeljenek társaikra.
- Ismerik az irányokat, tudnak a térben tájékozódni.
- Tudnak ütemtartással járni, gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan végezni.
- Szeretnek futni, képesek 50-100 métert kocogni.
- Tudnak helyben labdát vezetni.
- Célba dobnak egykezes felsődobással.
- Az ugrásokat talajéreskor fékezni tudják.

7.7. A külső világ tevékeny megismerése

A tevékenység célja: a közvetlen és tágabb környezet felfedezése során a gyermekek pozitív érzelmi viszonyának kialakítása a természeti, emberi, tárgyi világ értékei iránt.

A környezet megszerettetése közben a gyermekek mennyiségi, alaki, nagyságbeli, tér- és síkbeli szemléletének alakítása és alkalmazása.

A gyermekek elemi ismerete alakuljon ki önmagukról és közvetlen környezetükről.

Az óvodapedagógus feladatai

- Az óvodáskorú gyermekek számára, érthető helyi környezeti értékek összeállítása, a környezetük tevékeny megismerése, felfedeztetése és megszerettetése érdekében
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak megteremtése.
- A gyermekek kommunikációs készségének fejlesztése a közvetlen tapasztalat- és ismeretszerzés során.

7.7.1 Az óvodáskorú gyermekek számára, érthető helyi környezeti értékek összeállítása, a környezetük tevékeny megismerése, felfedeztetése és megszerettetése érdekében

Az óvodapedagógus biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.

A 3-4 éves gyermekek elsősorban ismerkedjenek meg az óvodával és az ott dolgozó felnőttekkel. Az óvodapedagógus tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek megszeressék az óvodájukat. A biztonságérzetük kialakulása után ismerkedjenek meg az óvoda közvetlen környezetével.

Figyeljék meg az évszakok szépségét, színeit, jelenségeit, időjárását, növényeit. Gyűjtsenek terméseket, leveleket, kavicsokat, tollakat, évszakokra jellemző képeket. Látogassák meg a közelben lakó csoporttársaikat, beszélgessenek a család tagjairól.

Ismerkedjenek meg az óvoda utcájával, épületeivel, boltjaival, fodrászüzletével, és ott található intézményekkel, az utcában élő állatokkal, növényekkel. Ha szobor, vagy szökőkút van a gyermekek környezetében, gyakorta nézegessék meg. Beszélgessenek a környezet formáiról, nagyságbeli, mennyiségi jellemzőiről.

Az óvodapedagógus a téli időszakban tegye lehetővé, hogy a gyermekek vadállatokról készült videofelvételeket, diákat, vagy könyveket nézegethessenek.

Az óvodapedagógus a 4-5 éves gyermekek tapasztalat- és élményszerző sétáit az óvoda utcáján túl, az óvoda közvetlen környezetében szervezze meg. Az óvodapedagógus törekedjen a megfigyelések, gyűjtőmunkák gazdagítására, differenciálására.

A gyermekek az évszakok jelenségeit, az időjárás változását megfigyelésük után jelezzék az évszakokat bemutató jeltáblákon.

Tudjanak gyönyörködni az évszakok növényeiben. Keressenek összefüggéseket az időjárás és az emberek tevékenysége között. Gyűjtsenek terméseket, s azokat hasznosítsák az óvodapedagógus segítségével. Végezzenek rügyeztetést, magvak csíráztatását, hajtatóást. Közösén készítsenek albumot az évszakokról gyűjtött képekből. Ismerjék meg szülőföldjüket, az ott élő embereket, a hazai táj, a helyi hagyományok, néphagyományok, szokások, a családi, a tárgyi kultúra értékeit. Tanulják meg ezek szeretetét, védelmét is.

Látogassanak el a családokhoz, nézegessenek családi képeket. A gyermekek mutassák be a család tagjait, otthonukat.

A gyermekek látogassanak el az óvoda közvetlen környezetében lévő orvosi rendelőbe, szolgáltató üzletekbe, intézményekbe. Csodálják meg a környezetükben található esztétikai alkotásokat. Gyakorolják a gyalogos közlekedés szabályait. Ismerjék meg a személy- és teherszállító járműveket.

Az óvoda környezetében élő háziállatokat, madarakat, bogarakat ismerjék meg.

A téli időszakban az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a gyermekek vadállatokról szóló videofelvételeket, diákat, könyveket nézegethessenek.

Az **5-7 éves gyermekek** ismerkedjenek meg az óvoda tágabb környezetével. Fedezzék fel az évszakok szépségét, a színek árnyalatát, a környezet szennyeződéseit (víz, levegő, föld), a növények fejlődési feltételeit.

A gyermekek gondozzanak terráriumot vagy floráriumot, és csíráztassanak, ültessenek növényeket. Szaporítsanak tőosztással növényeket. A gyermekek ismerkedjenek meg gyógyfűvekkel, mezei virágokkal, vadon termő ismertebb növényekkel is. Az óvodapedagógus a szülők bevonásával szervezze meg az **Állatok napját** (október 4.), a **Víz világnapját** (március 20.) és a **Föld napját** (április 22.).

A gyermekek végezzenek egyszerű kísérleteket, megfigyeléseket a növényekkel, állatokkal, valamint a vízzel, levegővel és a talajjal.

A gyermekek ismerjék meg a felnőttek munkáját, látogassanak el többféle munkahelyre, ahol szüleik dolgoznak.

A természet kincseit őrző sarokban a gyermekek osztályozzák az összegyűjtött anyagokat, s amit lehet, hasznosítsanak. Az évszakokat bemutató tábla mellett tervezzenek napszak-bemutató táblát is, amit a gyermekek önállóan kezelnek.

A gyermekek látogassanak el a középületekbe: múzeumokba, színházba, kiállító termekbe, építkezésekre, bölcsődébe, óvodába, iskolába, vasútállomásra. Legyen sok ismeretük a szárazföldi, vízi, légi közlekedésről.

Látogassák meg környezetük háziállatait, figyeljék meg, hol élnek. Hasonlítsák össze az ismert állatok környezetét, életmódját.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek mutassa be videofelvételen, dián, vagy könyveken keresztül a vadon élő állatok környezetét, életmódját.

7.7.2 A tevékenység differenciált szervezeti formáinak megteremtése

A gyermekek fejlesztése mindhárom korosztály esetében mikrocsoportban történik, a közvetlen tapasztalat- és élményszerző séták, tevékenységek alkalmával.

Az óvodapedagógus hetente egy természeti, emberi vagy tárgyi környezeti téma megfigyelését tervezze. A délutános óvodapedagógus megérkezése után a délelőtti óvodapedagógus a hét három délelőttjén maximum 8-10 gyermekkel megfigyelteti a tervezett témát.

Az élmények egyeztetésére az ebéd előtti öltözködés, a gyűjtemények közvetlen megtekintése és az évszaki albumok összeállítása ad lehetőséget. Évszakonként egy alkalommal erdei óvodai program megszervezésére is kerülhet sor.

A 3-4 éves gyermekek erdei óvodai programja félnapos, az óvoda közelében található ligetes, fás park ad erre lehetőséget. (A hátizsákokba elkészített tűzóriai jelzi a félnapos levegőn tartózkodást.)

A 4-5 éves gyermekek kétszer fél napot is tervezhetnek a természetben tartózkodásra.

Az 5-7 éves gyermekek két teljes napot is kint tölthetnek, akár távolabbi erdős-ligetes terepen, ahol az egészséges életmódjuk biztosításához megvannak a feltételek. (Az időkeretek csak ajánlások, az óvodapedagógus a helyi körülményeknek megfelelően terveze meg az erdei programokat. Az erdei óvodával esetlegesen felmerülő költségeket az óvoda alapítványa és pályázati pénzüsszegek biztosítják.)

7.7.3 A gyermekek kommunikációs készségének fejlesztése a közvetlen tapasztalat- és ismeretszerzés során

A mikrocsoportos tapasztalatszerzés lehetőséget ad a gyermek-óvodapedagógus személyes beszélgetéseire. Az óvodapedagógus minden gyermekre oda tud figyelni, minden kérdésére tud válaszolni. Ez a szervezeti forma kiválóan segíti a gyermekek szókincsének, nyelvi kifejezőképességnek fejlesztését. A valós élethelyzetek természetes módon teszik lehetővé, hogy a gyermekek alkalmazzák a helyes köszönést, bemutatkozást, megszólítást, véleménynyilvánítást, a szándékok kifejezését, mint a kérés, tudakozódás, üzenetközvetítés.

A gyermekek között erősödik a tapasztalatok közzététele, a látottak folyamatos elbeszélése. Az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a gyermekek értelmesen, összefüggően kifejezhessék gondolataikat, érzelmeiket, kívánságaikat, észrevételeiket. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- Tudják lakcímüket, szüleik pontos nevét, foglalkozását.
- Tudják saját születési helyüket és idejüket.
- Tudják óvodájuk nevét.
- Ismerik szülőföldjüket, az ott élő embereket, helyi hagyományokat, néphagyományokat, a családi és tárgyi kultúra értékeit.
- Különbséget tudnak tenni az évszakok között, gyönyörködni tudnak szépségükben. Felismerik a napszakokat.
- A gyermekek ismerik a környezetükben lévő intézményeket, szolgáltatókat, üzleteket, esztétikai alkotásokat.
- Ismerik a háziállatokat, vadállatokat, madarakat, bogarakat. Ismerik környezetük növényeit, s azok gondozását.
- Gyakorlottak az elemi közlekedési szabályok betartásában. Ismerik a közlekedési eszközöket.
- A tárgyakat meg tudják számlálni legalább 10-ig, össze tudják hasonlítani mennyiség, nagyság, forma szín szerint.
- Megkülönböztetik a jobbra-balra irányokat, értik a helyeket kifejező névutókat (pl.: alá, fölé, közé, stb.).

- Kialakult a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető beszédük.
- Ismerik az alapvető viselkedés szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.
- Élvezik, és többször megtekintik a tapasztalatszerző sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken készült videofelvételeket, fotókat.
- Önálló véleményalkotási, döntési képességgel rendelkeznek kapcsolataikban és környezetük alakításában.

7.8. Munka jellegű tevékenységek

A tevékenység célja: a gyermeki munka megszerettetésén keresztül olyan készségek, tulajdonságok, attitűdök kialakítása, melyek pozitívan befolyásolják a gyermekek közösségi kapcsolatát, kötelességteljesítését, saját és mások elismerésére nevelését. A gyermekek együttműködő és szervező képességének fejlesztése.

Az óvodapedagógus feladatai

- A különböző típusú munka jellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételének biztosítása.
- A munkaeszközök használatának megtanítása.

7.8.1 *A különböző típusú munka jellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételének biztosítása*

Az óvodások munka jellegű tevékenysége- cselekvő tanulás- a játékból bontakozik ki, elsősorban ön magukért, majd a közösségért végzik. Kezdetben az óvodapedagógus segítségével, később teljesen önállóan, öntevékenyen. Az óvodapedagógus mindegyik munkafajtánál adjon mintát az eszközök, fogások, s azok sorrendiségének megismeréséhez. Úgy segítsen a gyermekeknek, hogy minél többször át tudják élni a munka örömet, a célért vállalt erőfeszítés szépségét, nehézségét. A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekekkel való együttműködést és folyamatos konkrét, reális, vagyis saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel. Az óvodapedagógus értékelése legyen buzdító, megerősítő, hogy a gyermekekben pozitív viszony alakuljon ki a rendszeres munkavégzéshez.

A 3-4 éves gyermekek az óvodapedagógust figyelve vesznek részt a növények, állatok gondozásában, etetésében. A kerti munkában követik a termések, falevelek elszállítását, a nagycsoportosok veteményezését, a növények locsolását, és közreműködnek az érett gyümölcsök összeszedésében, stb.

A 4-5 éves gyermekek közösségi kapcsolatát jól fejleszti a naposi munka, amit akkor célszerű bevezetni, ha a gyermekek készség szinten ismerik a munkafolyamat menetét, fogásait. (Az önkiszolgáló tevékenység ezt jól előkészíti.) E program megerősíti a naposi munka fontosságát, amit az étkezési feladatok elvégzéséhez és egyéb munkafajtákhoz is ajánlunk.

Az óvodapedagógus tervezze meg az egyéni megbízások lehetőségeit: pl.: információk közvetítése, kisebbek segítése az öltözködésben, **ajándékkészítés a kicsiknek**, az óvoda dolgozóinak, a jeles napok, rendezvények előkészítése, stb.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek adjon lehetőséget növény- és állatgondozásra. A gyermekek működjenek közre az **élősarok gondozásában**, a szobanövények átültetésében, a virágoskert megtervezésében és ápolásában, **az óvodaudvar tisztántartásában**: pl.: a fű gondozásában, az avar összegyűjtésében, öntözésben, a veteményeskerti munkában.

Az óvodapedagógus segítségével a gyermekeknek legyen lehetősége az akváriumot, terráriumot és a madáretetőt gondozni.

Az **5-7 éves óvodások** önállóan végzik a naposi munkát. Közösén eldöntik a munka megosztását. Ízlésesen, esztétikusan terítsenek. Étkezés után a szokásrendnek megfelelően, mindent a helyére tesznek. Felseprik a morzsákat, feltörlik az asztal környékét.

Önállóan végezzenek **környezetszépítő munkát, játéktisztítást**, mosást, szárítást, egyszerű javításokat, polcok lemosását, sütés nélküli édességek, vitaminsaláták készítését. Rendszeresen segítsenek a kicsik öltöztetésében, készítsenek nekik meglepetéseket.

Az óvodapedagógus úgy irányítsa a **növény- és állatgondozást**, hogy a gyermekek minél több műveletet önállóan el tudjanak végezni. A kerti szerszámokat önállóan használják, gondozzák. Minden évszakban segítsenek a **járdák, utak tisztításában**. A növények gondozását a magvetéstől a termések összegyűjtéséig együtt tervezzék és végezzék a felnőttek.

7.8.2 A munkaeszközök használatának megtanítása

Az óvónő minden munka jellegű tevékenység bevezetésekor ismertesse a gyermekeknek, hogy az eszközökkel hogyan kell bánni. Segítsen abban, hogy a munkaeszközök használatát a gyermekek megtanulhassák. Ezt nagymértékben segíthetjük azzal, ha minden munka jellegű tevékenységnek kialakítjuk a szokásrendjét. Az óvodapedagógus hívja fel a gyermekek figyelmét a munkaeszközökkel okozható balesetek forrásaira!

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek szeretnek közösén dolgozni.
- Az eszközöket rendeltetésszerűen használják.
- Örülnek, ha a kötelességüket teljesítik.
- Önállóan, igényesen végzik a naposi munkát.
- Szívesen vállalkoznak egyéni megbízások elvégzésére.
- Szívesen közreműködnek a növények és állatok gondozásában.

8. A program kapcsolatrendszere

8.1 Közvetlen partnereink

8.1.1 Család

Az óvoda a családdal együtt, azt kiegészítve segítse a gyermekek fejlődését. A család és az óvoda között szimmetrikus kapcsolat van. A szülő tud legtöbbet a gyermekről, ő ismeri legjobban gyermeke igényeit, szükségleteit, viszont az óvodapedagógusoknak van olyan szaktudása és olyan korosztályi tapasztalata, amely alapján hatékony segítséget tud nyújtani a gyermekek fejlesztéséhez. Korrekt, partneri együttműködésünk elengedhetetlen a gyermekek harmonikus fejlesztése érdekében. Nyitott óvodai rendszer működtetése a kölcsönös információcsere és a közvetlen kapcsolattartás érdekében.

Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Az óvoda körültekintően szervezze meg, szabályozza a szülőkkel együtt kialakított együttműködés formáit, mely a folyamatos információk áramoltatását, a szemléletformálást, az óvoda tartalmi munkájának szakszerű megismertetését, a gyermekek egyéni fejlődésének jellemzőit és a fejlődés eredményeit hivatott közvetíteni. A szülők, nagyszülők segítsék az óvoda érzelmi, szociális, esztétikai nevelését, hogy az óvoda a választott értékeit minél magasabb szinten tudja teljesíteni.

A kapcsolattartás formái:

- A családlátogatás (az óvodába kerülés előtt).
- Az anyás beszoktatás (A szülő megismeri az óvodai életet, szokásokat, s mintát kap a gyermeke neveléséhez.).
- A napi kapcsolattartás (Elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő teljes mértékben tájékozott legyen a gyermekével történt napi eseményekről.).
- A szülői értekezletek.
- A negyedévi beszélgetések a gyermekek fejlődéséről (A gyermekek egyéni dokumentuma alapján végzett korrekt tájékoztatás megszervezése.).
- A szülőkkel együtt szervezett rendezvények, ünnepek, kiállítások, hangversenyek, kirándulások, (Mind az szolgálják, hogy a közös nevelési eredményeket, hiányosságokat érzékeltetni lehessen.).
- Az igény és elégedettségi vizsgálatok.
- A szülők érdekegyeztető, érdekvédelemértékesítő fórumai.

8.1.2 Fenntartó

Fontos, hogy a fenntartó ismerje munkánkat. Elvárásai, igényei felénk megfogalmazásra kerültek, melyet beépítettünk programunk célfejezetébe.

A kapcsolattartás formái:

- rendezvényeken való részvétel,
- kérdőíves elégedettség, elégedetlenség mérés,
- beszámolók, jelentések, ellenőrzések, értekezletek.

8.1.3 *Általános Iskola*

Az óvoda az iskolával alakítson ki tartalmas kapcsolatot, hogy a gyermekek zavartalan iskolakezdését közösen tudja egyengetni.

A kölcsönös érdeklődés hozzájárulhat egymás nevelési céljainak, elképzeléseinek megismeréséhez, megértéséhez.

A kapcsolattartás formái:

- látogatások, tapasztalatcserék,
- tájékoztatások a várható alkalmazkodási nehézségekről, gyermekek utánkövetése,
- értekezletek, munkaközösségi foglalkozások, továbbképzések,
- egymás rendezvényein, ünnepein való részvétel, közreműködés
- közvetlen partneri kapcsolatok mérése, értékelése
- konzultáció az óvodapedagógus és a leendő tanító nénivel, óvodából az iskolába való átmenet megkönnyítése érdekében, a gyermek fejlettségi eredményének átadása.

8.1.4 *Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat*

A gyermekeket ért hátrányok, veszélyek megelőzése, kompenzálása érdekében a szakemberekkel történő szoros együttműködés folyamatos fenntartása.

A kapcsolattartás formái:

- jelzőrendszer működtetése,
- esetmegbeszélések, értekezletek.

8.1.5 *Pedagógiai Szakmai- és Szakszolgáltató Központ*

A tanulási, magatartási, beilleszkedési és beszéd problémákkal küzdő gyermekek fejlesztésével segítik az óvodai nevelőmunkát. A tanköteles korú gyermekek fejlettség szerinti beiskolázásához szakvéleményt adnak.

A kapcsolattartás formái:

- diagnosztikai mérések,
- iskolaérettségi mérések,
- fejlesztő foglalkozások,
- pszichológiai és játékterápiás foglalkozások,
- továbbképzések, értekezletek,
- szülői értekezletek,
- esetmegbeszélések.

8.2 Közvetett partnereink

8.2.1 *Közművelődési intézmények*

Fontos, hogy az óvoda kapcsolatba lépjen a környezetében működő közművelődési intézményekkel: könyvtárral, múzeummal, művelődési házzal.

A kapcsolattartás formái: látogatás, tájékoztatás, megbeszélések, értekezletek, rendezvényeken való részvétel.

8.2.2 *Orvos, védőnő*

Segítik az óvoda egészségnevelő munkáját, közreműködnek a gyermekek testi fejlettségének mérésében.

A kapcsolattartás formái: státusz- és higiéniai vizsgálatok, gyermekek egészségi állapotának orvosi véleményezése, étlapok felülvizsgálata.

8.2.3 *Megyei Pedagógiai Szakszolgálat*

Segítséget nyújtanak a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztéséhez, képesség szerinti beiskolázásukhoz.

A kapcsolattartás formái: szakértői vizsgálatok, szakértői vélemények, eseti megbeszélések.

8.2.4 *Kisebbségi önkormányzatok*

Tevékenységükkel elősegítik a nemzetiségi, etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésének hatékonyságát, gyakorolják a törvényben megfogalmazott érdekérvényesítéseket.

A kapcsolattartás formái: egymás rendezvényein való részvétel, anyagi támogatások, megbeszélések, konferenciák, egymás pályázataiban való közreműködés.

8.2.5 *Egyéb kapcsolataink:*

- A művészeti szakmai egyesületekkel, a programot adaptáló óvodákkal, ehhez tartozó szakmai műhelyekkel.
- A szakvizsgás képzéseket és konferenciákat szervező főiskolákkal.

9. Gyermekvédelem

Célunk:

- A helyi sajátosságok ismeretében mentálhigiénés óvodai rendszer kialakítása, minden óvadás gyermekre kiterjedő preventív tevékenység megszervezése, speciális segítséget igénylő gyermekek, családok gondozása.
- Segítségnyújtás a hátrányok enyhítésére, az óvodai keretek közötti kompenzálás biztosítása.
- A családi nevelés gyermek iránti felelősségének erősítése.
- Szülőkkel való közvetlen, tapintatos, személyes kapcsolattartás.
- A gyermekek fejlesztése egyéni bánásmóddal, felzárkóztatás, tehetséggondozás módszerével, törődéssel.
- Feltárni azokat a körülményeket, amelyek óvodásainkat hátrányosan érintik, illetve veszélyeztetik.

A feltárás feladatai:

- A veszélyeztetettség, hátrányos helyzet tüneteinek felismerése, a problémák feljegyzése.
- A tünetek okainak megkeresése, családlátogatás, védőnői hálózattal kapcsolatfelvétel
- A gyermek veszélyeztetettségének, illetve hátrányos helyzetének megállapítása, a törvényi előírások alapján.

A megszüntetés feladatai:

- Induló hátrányok csökkentése, egészségvédő, mentálhigiénés programok szervezése.
- A szülők segítése, a szülői szerep eredményesebb betöltéséhez.
- A gyermekek szociális helyzetének lehetőség szerinti javítása.
- Segítő szakemberek igénybevétele, a problémák jellegének megfelelően.
- Együttműködés konkrét esetekben a segítőkkel (Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat, Pedagógiai Szakmai- és Szakszolgáltató Központ, Szakértői Bizottság, Gyámhivatal).

A gyermekvédelmi program megvalósításának erőforrásai, feltételei:

Személyi feltételek:

- gyermekvédelmi felelősök kijelölése tagintézményenként,
- a mentálhigiénés szak elvégzésének támogatása, pedagógus továbbképzés keretén belül,
- óvodapedagógusok és dajkák folyamatos fejlesztése érdekében tréningek szervezése,
- cigány származású, szociális munkás, közcélú alkalmazása.

Tárgyi feltételek:

- egészséges, nyugodt, tiszta óvodai környezet,
- a gyermekek fejlesztéséhez eszközök,
- külön helyiség a szülőkkel való beszélgetésre,
- fejlesztőszoba kialakítása, szükséges fejlesztő eszközök biztosítása.

Anyagi eszközök:

- pályázati pénzek felhasználása,
- cégek, civil szervezetek, szponzorok támogatása,
- segélyszervezetek akcióinak megszervezése az intézményben (Vöröskereszt, Máltai Szeretetszolgálat, Nagycsaládosok Egyesülete, ADRA Alapítvány).

A gyermekvédelmi felelős feladatai:

- A pedagógusok, szülők jelzése és a velük folytatott beszélgetés alapján megismert veszélyeztetett gyermekeknél – a veszélyeztető okok feltárása érdekében, a családlátogatás alkalmával - megismeri a gyermek családi környezetét.
- Gyermekbántalmazás védelme vagy egyéb pedagógiai eszközökkel meg nem szüntethető, veszélyeztető tényező megléte esetén felveszi és tartja a kapcsolatot a Gyermekjóléti Szolgálattal. A Gyermekjóléti Szolgálat kezdeményezésére részt vesz az esetmegbeszélésen.
- Az óvodában a szülők által jól látható helyen közzéteszi a gyermekvédelmi feladatot ellátó fontosabb intézmények (pl.: Gyermekjóléti Szolgálat, Nevelési Tanácsadó, Gyermekjogi képviselő) címét, telefonszámát.
- Konzultál a 3. életévüket betöltő, óvodába beíratott, szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek felvételéről (intézményvezető, védőnő, iskolai gyermekvédelmi felelős).
- A problémák mértékét meghatározza, megteszi a nyilvántartásba vételt.
- Szükség esetén felveszi, illetve tartja a kapcsolatot a Gyermekjóléti Szolgálattal, illetve a gyermekjogi képviselővel.
- A szülőket tájékoztatja a gyermeknevelést segítő szervezetekről és a szociális helyzetet javító lehetőségekről.
- A gyermekvédelmi szempontból figyelemmel kísért gyermekek körülményeiben történt változásokat követi, a tapasztalatokat értékeli, a további teendőket meghatározza, dokumentálja, illetve végrehajtja az esetenkénti nyilvántartás megszüntetését vagy az új nyilvántartásba vételt.

A pedagógus gyermekvédelmi feladatai:

- nevelő-oktató tevékenység keretében az ismereteket tárgyilagosan és többoldalúan közvetítse,
- nevelő tevékenysége során figyelembe vegye a gyermek
  - egyéni képességét,
  - tehetségét,
  - fejlődésének ütemét,
  - szociokulturális helyzetét,
  - fejlettségét, fogyatékoságát,
- segítse a gyermek képességének, tehetségének kibontakozását,
- az indulási hátrányok kompenzálására tervet készít és végrehajtja (a kompetenciahatárokon belül) az egyéni bánásmód és a differenciált fejlesztés alkalmazásával,
- segítse a bármilyen oknál fogva hátrányos helyzetben lévő gyermek felzárkóztatását társaihoz,

- az indulási hátrányok kompenzálására tervet készít és végrehajtja (a kompetenciahatárokon belül) az egyéni bánásmód és a differenciált fejlesztés alkalmazásával,
- a gyermekek részére az egészségük, testi épségük megőrzéséhez szükséges ismereteket átadja,
- ezek elsajátításáról meggyőződjön,
- ha észleli, hogy a gyermek balesetet szenved, vagy ennek veszélye fennáll, a szükséges intézkedéseket megtegye,
- a gyermek emberi méltóságát és jogait tiszteletben tartsa,
- a szülőket az őket érintő kérdésekről rendszeresen tájékoztassa,
- a szülőt figyelmeztesse, ha gyermeke jogainak megóvása vagy fejlődésének elősegítése érdekében intézkedést tart szükségesnek,
- a szülő és a gyermek javaslataira érdemi választ adjon,
- közreműködjön a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében,
- csökkenti az esélyegyenlőtlenséget, megteremti a befogadó környezetet, hozzájárul az előítéletek lebontásához, az újabb előítéletek megelőzéséhez.

Az óvoda dolgozóinak feladata:

- minden gyermekvédelmi problémáról az óvodavezető és a gyermekvédelmi felelős tájékoztatása;
- a szülők tájékoztatása a gyermekvédelmi felelős elérhetőségéről;
- az otthoni hiányos táplálkozás észrevétlen pótlása;
- amennyiben a gyermek, otthoni körülményei indokolják, a csoport dajkája olyan gondozási feladatot is ellát, amely nem az óvoda feladata (pl.: fürdetés, eseti ruhamosás);
- szükség esetén ruha és játék gyűjtése, ill. csereakció szervezése nevelési időn kívül;
- a gyermeket más felnőttel (szülőkön, nagyszülőkön kívül) csak a szülő írásbeli vagy szóbeli kérelmére engedhet haza;
- a gyermek egyedül csak a szülő írásbeli kérelme alapján jöhet óvodába, ill. így engedhető haza;
- kiskorú testvérrel a szülők írásos felelősségvállalására engedhető el az óvodás gyermek;
- kizárólag jogos szülői nyilatkozat esetén tagadható meg valamely szülőnek a gyermek elvitele (pl.: szülői felügyeleti jog megvonásának vagy szüneteltetésének hitelt érdemlő bizonyításakor);
- a gyermekkel kapcsolatos nyilatkozatot a Felvételi és mulasztási naplóban kell elhelyezni.

Gyermekvédelmi szempontból kötelességünk a felnőttekre is figyelni, egymásnak segítséget nyújtani, megoldást keresni.

Szülők tájékoztatása:

A szülők által jól látható helyen közzé tesszük a gyermekvédelmi felelősök nevét, mikor, milyen időpontban, hol kereshetők fel. Valamint a gyermekvédelmi feladatokat ellátó fontosabb intézmények nevét, címét, telefonszámát.

10. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek

A **különleges bánásmódot igénylő gyermekek** (sajátos nevelésű igényű; beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő; tehetséges gyermekek) és a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint **hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek** mindenekfelett álló érdekeinek szem előtt tartására, **integrált nevelésére** törekszünk.

Nevelőmunkánk során biztosítjuk minden gyermek számára az **esélyegyenlőséget** és **szegregációmentességet**. Szükség esetén **megfelelő szakember** (védőnő, gyermekorvos, pszichológus, logopédus, fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus, konduktor, gyermekvédelmi felelős ill. műhelymunkát vezető óvodapedagógusok) közreműködését vesszük igénybe.

Különös gondot fordítunk a speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel történő eredményes és hatékony együttműködésre.

Óvodapedagógusaink és a dajkák pozitív mintával lépnek fel a megkülönböztetés, kirekesztés, egyenlő bánásmód megsértése ellen.

A csoport óvodapedagógusai a gyermekek fejlődési szintjének diagnosztizálására, az egyénre szabott fejlesztési tervek elkészítésére és annak megvalósítására a „**Gyermektükör**” című a gyermekek egyéni fejlesztésének tervdokumentációját használják.

Az óvodánk utazó fejlesztőpedagógusa év elején minden tanköteles korú gyermek fejlettségét méri (szülői írásos hozzájárulása alapján), szükséges esetekben a csoport óvodapedagógusa fejlesztést végez (melyhez kikérheti a Szakszolgálat fejlesztőpedagógusainak véleményét), illetve a szakember további vizsgálatot javasol az adott gyermeknél.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek óvodai bent léte nagyobb mértékű **differenciált fejlesztést, speciális eljárások** alkalmazását teszi szükségessé. Óvodapedagógusainknak minden befogadó csoportban rendelkezniük kell bizonyos alapismeretekkel, illetve maximálisan együtt kell működniük a gyermekek fejlesztését segítő szakemberekkel.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztésének alapja a Szakértői Bizottság, a Logopédia szakvéleménye.

Logopédiai fejlesztést (speciális fejlesztés beszédhibás gyermekek részére) megelőzi a szűrés, melyet 5 éves kor előtt végez a logopédus (szülői írásos hozzájárulás alapján) az adott gyermekek csoportjában.

Más szakemberhez a szükséges tárgyi eszközök miatt a szülő viszi a gyermeket. (konduktor, SZIT terápia, TSMT, stb.)

Óvodapedagógusaink törekednek a szakemberekkel való folyamatos **együttműködésre** a gyermekek fejlődése érdekében.

Minden óvodásunk egészségi állapotáról, testi fejlettségéről felmérést végez a **védőnő** évente három alkalommal, az átlagtól eltérő esetekben, külön kérhetjük a védőnő, és a gyermekorvos segítségét is, folyamatos együttműködés jellemzi kapcsolatunkat, a szakemberek egészségvédő programjaink aktív részesei.

Óvodásaink testi fejlődését (testi tulajdonságok, súlygyarapodás, növekedés) félévente a „Gyermektükör”-ben és a csoportnaplóban is rögzítik a csoport óvodapedagógusai.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, a nehezen szocializálható lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló gyermekeknek és családjaiknak a **segítségnyújtás lehetőségei**:

- a szülők figyelmének felhívása a gyermek eltérő fejlődési sajátosságaira,
- családlátogatás, nevelési segítség (szükség szerint többször is),
- fejlesztő, felzárkóztató óvodai programok szervezése,
- a család Szakszolgálathoz irányítása,
- javaslat egészségügyi ellátás igénybevételére, gyermek-ideggondozói- és pszichiátriai vizsgálatra,
- rendszeres és rendkívüli gyermekvédelmi támogatásra való javaslattétel,
- javaslat a gyermek más formában történő napközbeni ellátására,
- a szülők kérelmére vagy beleegyezésével javaslat a gyermek átmeneti gondozására.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekkel szemben.

10.1 Beilleszkedési, tanulási és magatartás zavaros gyermekek

A beilleszkedési, tanulási és magatartás zavaros gyermekek (BTM) szűrését a Szakszolgálat fejlesztő pedagógusai végzik óvodapedagógusaink, vagy a szülő kérésére, fejlesztését a szakemberrel együttműködve végezzük saját óvodai csoportjában. A szakemberrel történő tanácskozás alapján végezzük ezen gyermekek hátrány csökkentő kompenzációját, sajnos nincs lehetőségünk a szakember rendszeres, folyamatos fejlesztésére.

10.2 Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek

A gyermekvédelmi törvény egyértelműen rendelkezik a hátrányos helyzetű (HH) és a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) gyermekek és családok meghatározásáról, nevelésben történő részvételéről, fejlesztéséről.

Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, akinek mindkét szülőjének – egyedül nevelő szülő esetén a gyermekkel élő szülő – illetve gyámjának **alacsony az iskolai végzettsége** (legfeljebb alacsony fokú iskola), **alacsony a foglalkoztatottsága**. Továbbá a gyermeknek **elégtelen lakókörnyezete**, illetve lakókörülményei (félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás) vagy olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéshez szükséges feltételek.

A család ezen körülményeiről, szociális hátrányairól való tájékozódás a szülő önkéntes nyilatkozata alapján történik.

Halmozottan hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, akinek az előbb felsorolt (hátrányos helyzetű kritériumok) körülményekben legalább kettő fenn áll, továbbá a nevelésbe vett gyermek.

A gyámhatóság a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság elbírálásával egyidejűleg kérelemre megállapítja a gyermek hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetének fennállását.

A hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzet fennállásának megállapítására a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítását követően is kérelmezhető.

A HH és HHH gyermekek, családok helyzetét – lehetőségeinkhez mérten igyekszünk megkönnyíteni.

11. A program erőforrásai

11.1. Személyi feltételek:

Óvodapedagógusok:

Az óvoda teljes nyitva tartása alatt a nevelőmunkát óvodapedagógusok végzik. Létszámuk elegendő feladataink ellátására, és a programunk megvalósításához a törvényi előírásoknak megfelelő szakképzettséggel rendelkeznek.

Személye mint a gyermek nevelésében, ezért közvetítse a művészetek tradicionális értékeit, vállalja fel környezetében is az ízlésformálást. Legyen képes énekével, mesemondásával, bábozásával, alkotásaival esztétikai élményhez juttatni a gyermekeket.

A család mellett partnerként vegyen részt a gyermekek nevelési folyamatában. A szülők felé tapintatot, megértést, segítőkészséget sugározzon.

A gyermekek fejlesztéséhez olyan változatos, egyéni módszereket alkalmazzon, melyek segítségével kialakul a gyermekek pozitív énképe, önbizalma.

Legyen igénye az önképzésre, vegyen részt szakmai továbbképzéseken.

Személyiségvonásában jelenjen meg a humanizmus, a pedagógiai optimizmus, tetteiben legyen érezhető a hitelesség, a tapintat és az empátia.

Együttműködés:

Egy gyermekcsoport életét két óvodapedagógus irányítja. Az együtt dolgozó párok tudjanak együtt tervezni, összehangoltan, feladatokat megosztva dolgozni.

Legyenek képesek pedagógiai elveket, nevelési gyakorlatokat egyeztetni (2 óra átfedési idő).

Az óvodai nevelés eredményességéhez hozzájárul az óvodapedagógus és a pedagógiai munkát segítő alkalmazottak összehangolt munkája.

Gondoskodjanak a közös tervek elkészítéséről, a gyermekek képességeinek felméréséről, az egyéni fejlesztések biztosításáról, az eredmények rögzítéséről. A szülőket mindezekről folyamatosan tájékoztassák egyéni beszélgetések formájában és a tájékoztató táblákon keresztül.

A közösség tagjaként valamennyien vállaljanak felelősséget a közösen kitűzött célok és feladatok megvalósításáért.

Tagóvodák közötti együttműködés:

Szakmai napok, nevelőtestületi értekezletek, előadások, bemutatók, közös rendezvények, team munkák, érdeklődéstől függően kölcsönös hospitálások, közös kirándulások formájában valósul meg.

A pedagógiai munka közvetlen segítői:

A dajkák szakképzettséggel rendelkeznek.

Tevékenyen vegyenek részt az erkölcsi, szociális képességek fejlesztésében, az egészséges életmód szokásainak megtervezésében, megvalósításában, elemzésében, értékelésében.

Gondoskodjanak az óvoda tisztaságáról, működjenek közre az óvoda szépítésében.

Az óvodavezető:

Koordinálja, irányítja az óvodában, a tagóvodában folyó pedagógiai, tanügy-igazgatási, munkáltatói, gazdálkodási, közéleti, minőségirányítási és menedzselési feladatokat.

A lehetőségek optimális felhasználásával biztosítja a jól megszervezett munkát, a fejlesztéshez szükséges feltételeket.

11.2. Tárgyi feltételek

Az óvoda épülete, udvara, kertje, berendezése szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, feleljen meg testméreteiknek, biztosítsa az egyéniségük megőrzését, a mozgás- és játékgigényük kielégítését.

A gyermekeket vegyük körül harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal.

Az óvoda tárgyi környezete a mindenkori előírásokkal összhangban biztosítson megfelelő munka környezetet valamennyi dolgozónak.

Programunk a művészetek eszközeivel kíván erősebben hatni a gyermekek személyiségére, ezért a következő eszközök, játékok, tárgyak egészítsék ki a meglévő készleteket.

Csoportszobákban:

Mesekuckó kialakítása: puha párnák, szőnyegek, bábtartók, bábok, kincsesláda, paraván, gyertyák, magnó, albumok a tanult mondókákról, versekről, mesékről, mesekönyvek, különböző színű leplek, ruhák az átváltozásokhoz, jelképek, szimbólumok.

Énekes-sarok: olyan tér a csoportszobában, ahol hat gyermek ülve elfér.

Eszközök: hangszerek, óvodapedagógusok által barkácsolt ritmushangszerek, dob, csörgő, triangulum, cintányér, népi hangszerek, szimbólumok a tanult dalokról.

Alkotó sarok: képalakításhoz: rajzlapok, színes papírok, ragasztók, ollók, festékek, ceruzák, zsírkréták, filctollak, fonalak, madzagok, szövőkeretek, mintázó eszközök, eszköztárolók, polcok, táblák a gyermeki munkák elhelyezésére (mini galéria).

Plasztikai munkához: agyag, gyurma, fadarabok, termések, magvak, kavicsok, fonalak.

Évszaksarok: esztétikus polc, tároló hely a természet kincseinek, növények, albumok,

Egyéb eszközök. Önmegismeréshez, zenei élményközvetítéshez, a környezet megismertetéséhez: videó- és diafilmek, magnófelvételek, hanglemezek.

Mozgásos tevékenységekhez, zenés mozgásos percekhez: labda, babzsák, kéziszerk, szalag, bot, kendő, zászló.

Udvaron:

Zajtól védettebb rész kialakítása, ahol énekes, dramatikus és bábjátékokat játszhatnak a gyermekek.

Kijelölt futópálya, ahol a gyermekek a napi kocogó, futóedzéseiket megtarthatják.

Szakkönyvek: az óvodapedagógusok számára elsősorban a programhoz mellékelt irodalom jegyzéket ajánljuk, amit gazdagíthatunk más módszertani kiadványokkal.

Esztétikus tájékoztató táblák a szülők informálására, az évszakprojekt bemutatásához, valamint a gyermekek eredményeinek bemutatásához.

Az óvoda színvilágának megkomponálása. Ehhez szükséges festékek, textíliák, díszek beszerzése.

12 Ellenőrzés, értékelés

Programunk sikerkritériumát „A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végén” című programelemünk tartalmazza. Ehhez viszonyítva ellenőrizhető, mérhető, elemezhető, értékelhető gyermekeink fejlettségi szintjei, kitűzött nevelési célunknak megfelelő pedagógiai munkánk.

12.1 A program működését tervező, elemző és értékelő dokumentumok

A következő dokumentumok segítik az ellenőrzést, elemzést és értékelést:

- **Az óvodavezető pedagógiai, működési terve** (időkeret: 1 év)
A nevelési programunk lebontása éves feladatokra, és a megvalósulás értékelése évente év végén.
- **Csoportnapló** az adott nevelési évben:
  - A gyermekcsoport nevelési terve (szokás-szabályrendszer)
Tervezési és értékelési időkeret: félév.
  - A gyermekcsoport tevékenységi terve.
Tervezési és értékelési időkeret: negyedév (évszakonként)
  - Eseményterv, szervezési munka
Tervezési és értékelési időkeret: negyedév

Ezek a tervezések a csoportnaplóban találhatóak, melyek tartalmazzák a jeles napokhoz, évszakokhoz tervezett tevékenységi témaköröket, anyagokat és az eseményekkel járó szervezési munkát.

- **„Gyermektükör”** – a gyermekek fejlettségének rögzítésére, nyomon követésére, a segítségadás kidolgozására.

„Gyermektükör”-rel minden óvodásunk rendelkezik, amely tartalmazza a gyermek anamnéziséét, az óvodapedagógusok megfigyeléseit, a gyermekek képességének diagnosztikáját és a fejlesztési elképzeléseket.

Tervezési és értékelési időkeret:

- anamnézis felvétele óvodába járás előtt
- családlátogatás és a beszoktatás tapasztalatai: beszoktatás végére
- a gyermek képességeinek, fejlődésének diagnosztikája: félévente
- az egyéni fejlesztési tervek és azok értékelése: félévente
- szülői konzultációk rögzítése: félévente

12.2 A nevelőmunka ellenőrzése

Az óvodapedagógus elsősorban önmagát ellenőrzi, és saját munkáját értékeli. Valamennyi problémás nevelési helyzetben törekszik az óvodapedagógus párjával együtt elemezni a történeteket.

A szakmai munka és a működés ellenőrzését az óvodavezető végzi a Működési éves munkaterv mellékletében kidolgozott ellenőrzési terv szerint.

Az ellenőrzés nyitott formájú, mely évenként hasonló folyamatszabályozott rendszerrel működik.

Az ellenőrzés tárgya:

- a dokumentumok
- a gyermekek szokás és szabályrendszere, normák és
- a programban meghatározott „fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén” sikerkritériumok.

12.3 Nevelőmunkánk értékelése

A nevelési programunk értékelését a következőképpen tervezzük meg:

Átfogó intézményi önértékelés 5 évenként.

Az óvoda tartalmi munkáját elemző, helyzetfeltáró értékelés lehetőséget ad az óvoda önmeghatározására. Az eredményeket és hiányosságokat segít összegezni, irányt mutat a további fejlesztéshez.

A program egy-egy részterületének fejlesztő, innovatív értékelése évenkénti ciklusban

Óvodánkban olyan értékelési rendszert működtetünk, amely mozgósítja és érdekeltté teszi a nevelőtestületet a közös értékelési folyamatba történő bekapcsolódásba. Biztosítja az információk feltárását és elindítja a javítási folyamatokat.

Mivel csak 3 csoportos óvoda vagyunk, a vezető együtt él az óvodapedagógusokkal, így napi információi vannak a megvalósulás minden mozzanatáról. Az óvoda dokumentumelemzéséhez, a nevelőmunka feltételének vizsgálatához, a nevelő-fejlesztő munka értékeléséhez elegendők a közvetlen beszélgetések, az óvodapedagógusok önellenőrző, önelemző értékelései.

12.4 Nevelőmunkánk mérése

Az ellenőrzési és értékelési rendszerben mérőeszközként a megfigyelési technikákat alkalmazzuk.

- A felnőttek körében mérési eszközünk a vizsgálati módszerek csoportjába tartozó kérdőívek és interjúk.
- A gyermekek ismeretének, képességeinek, szokásainak megfigyeléséhez projektrendszerű rajzos megfigyeléseket végzünk.

13 .Menedzselés, marketingtevékenység az óvodában

Óvodánk arculatának meghatározói:

- az óvodánk objektív tényezői: múltja, profilja, nagysága, dolgozóink kvalitása
- az óvodánk formai megjelenése: az óvoda megnevezése, emblémája, színvilága, ovigalériánk, belső tereink megkomponálása.
- az óvodánk személyi tényezői: fellépés, megjelenés, öltözködés, tárgyalóképesség, partnerkezelés, hangvétel, stílus.

Óvodánk menedzselésének szempontjai:

- szabályozzuk a szokásrendszereket,
- pontosan tudjuk ki a legmegfelelőbb ember bizonyos tevékenységek elvégzésére
- a munkát és a felelősséget megosztjuk, tisztában vagyunk szervezetünk struktúrájával
- biztosítjuk a programunkhoz igazított továbbképzési rendszert.

A programhoz felhasznált szakirodalmak jegyzéke

- Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja-363/2012. (XII.17) Korm. rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- Nagy Jenőné: „Csak tiszta forrásból” – Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel alternatív program
- Nagy Jenőné: Óvodatükör – Óvodai intézmények szakmai munkájának mérése, értékelése
- Nagy Jenőné: Gyermektükör – A gyermekek fejlődését, fejlesztését segítő útmutató

Legitimációs záradék

A Bodroghalmi Mesepalota Óvoda és Karosi Tagintézményének Szülői Munkaközössége a Pedagógiai Program elfogadása előtt a véleményezési jogát gyakorolta. A dokumentummal kapcsolatban ellenvetést nem fogalmazott meg.

Kelt: 2014. év..... 09. .... hó..... 18. .... nap

..... Lukácsné Balogh Anikó.....
a szülői munkaközösség képviselője

A Bodroghalmi Mesepalota Óvoda és Karosi Tagintézményének nevelőtestülete a Pedagógiai Programot az 5/2014. (IX. 21.) számú határozatban elfogadta. Az elfogadás tényét a nevelőtestület képviselői aláírásukkal tanúsítják.

Kelt: 2014. év..... 09. .... hó..... 22. .... nap

..... Dobos Gyula.....
nevelőtestület képviselője

..... Zsombó Tibor.....
nevelőtestület képviselője

A Fenntartó a Pedagógiai Programot megismerte és egyetértését nyilvánította

Kelt: 2014. év..... 09. .... hó..... 30. .... nap

..... Kovács Judit.....
a fenntartó nevében

A Pedagógiai Programot jóváhagyta:

..... Szendrői Sándorné.....
Óvodavezető

